

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

VYUČOVACÍ PROGRAM ZAMĚŘENÝ NA ZPROSTŘEDKOVÁNÍ KULTURNĚ HISTORICKÉHO DĚDICTVÍ NA ZÁMKU KRATOCHVÍLE PRO ŽÁKY STŘEDNÍCH ŠKOL

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: 7504R100 – Učitelství odborných předmětů

Autor práce: **Bc. Eliška Marčíková**
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Pechová, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eliška Marčíková**
Osobní číslo: **P10000929**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů**
Název tématu: **Vyučovací program zaměřený na zprostředkování kulturně historického dědictví na zámku Kratochvíle pro žáky středních škol**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Cílem bakalářské práce je navrhnout vyučovací program pro žáky středních škol se zaměřením na kulturně historické dědictví zámku Kratochvíle

Požadavky na studenta:

- 1, Zorientovat se v odborné literatuře k danému tématu
- 2, Uvést teoretická východiska
- 3, Vytvořit program
- 4, Realizovat a evaluovat program

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

[1]BRABCOVÁ, A. Brána muzea otevřená. Průvodce na cestě muzea k lidem lidí do muzea. Náchod : Juko, 2002. ISBN 80-86213-28-5.

[2]HORÁČEK, R. Galerijní animace a zprostředkování umění. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 1998. ISBN: 80-7204-084-7.

[3]HAJNÁ, Milena, Petr PAVELEC a Zuzana VAVERKOVÁ. Zámek Kratochvíle. Vyd. 1. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011, 115 s. ISBN 978-808-5033-373.

[4]PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J.: Pedagogický slovník. 6., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s.

[5]JŮVA, Vladimír. Muzeopedagogika. In ČAČKA, O. a kol. Psychologie imaginativní

výchovy a vzdělávání s příklady aplikace. Brno : Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-7239-034-1.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Zuzana Pechová, Ph.D.

Katedra primárního vzdělávání

Datum zadání bakalářské práce: **7. dubna 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2014**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, QSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 7. dubna 2013

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se zaměřuje na vytvoření vyučovacího programu na zámku Kratochvíle pro žáky středních škol. Práce se dělí na dvě základní části - na část teoretickou a část praktickou.

Teoretická část čtenáře uvádí do problematiky muzejní pedagogiky a jejích forem, dále charakterizuje edukační programy probíhající v muzeích a památkách. V navazujících kapitolách přibližuje edukační činnost Národního památkového ústavu. Součástí bakalářské práce je i stručné představení zámku Kratochvíle. V závěru teoretické části se práce zabývá problematikou architektury ve vzdělávání a zprostředkováním architektury.

Praktická část programu popisuje konkrétní návrh a následnou realizaci vyučovacího programu zaměřeného na architekturu renesance, jehož cílovou skupinou jsou žáci středních škol. V této části je podrobněji rozepsán vznik programu, realizace tohoto projektu a jeho následné vyhodnocení.

Klíčová slova

zámek Kratochvíle

muzejní pedagogika

animace

architektura

kulturně historické dědictví

Annotation

This dissertation focuses on the creation of an educational program for college students at Kratochvíle castle. In terms of its structure, the work is divided into two basic parts: a theoretical part and a practical part.

The theoretical part familiarises the reader with issues of museum pedagogy and its forms and characterises educational programmes taking place in museums and heritage sites. Its chapters provide information about educational activity of Czech National Heritage Institute and a brief history of Kratochvíle castle. The final section of the theoretical part is concerned with architectonic issues in education and architecture mediation.

The practical part is concerned with a proposal and realisation of a specific educational program designed for college students and focused on renaissance architecture. In this part the creation, realisation and subsequent evaluation of the project are described in detail.

Keywords

chateau Kratochvíle

museum pedagogy

animation

architecture

culture heritage

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi byli při vypracování mé bakalářské práce nápomocni. Za cenné rady a za trpělivost při odborném vedení mé práce bych chtěla poděkovat Mgr. Zuzaně Pechové, Ph.D. Za důležité připomínky děkuji také kastelánovi zámku Kratochvíle Mgr. Vojtěchu Troupovi. V neposlední řadě bych chtěla vyslovit veliké díky své rodině a manželovi Vítkovi, kteří mě během studií trpělivě podporovali a bez jejichž podpory a pochopení by se má práce neobešla.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ICOM	Mezinárodní rada muzeí
NPÚ	Národní památkový ústav
MMR ČR	Ministerstvo pro místní rozvoj České Republiky
SŠ	střední škola
Mj.	mimo jiné
aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
např.	například
resp.	respektive
tzv.	takzvaně
tzn.	to znamená
ICOM	Mezinárodní rada muzeí
OTTA	Otevřený think tank architektů
ÚÚR	Ústav územního rozvoje
RVP	Rámcový vzdělávací program

Obsah

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 Edukační potenciál kulturně historického dědictví.....	12
1.1 Muzejní pedagogika.....	12
1.2 Formy muzejní edukace	14
1.2.1 Galerijní animace	14
1.3 Charakteristika výukových programů v muzeích a památkách.....	15
2 Edukační činnost NPÚ	17
2.1 Národní památkový ústav	17
2.2 Projekt Památky nás baví.....	18
2.3 Edukační centra NPÚ	19
2.4 Edukační činnost NPÚ	20
3 Zprostředkování architektury	22
3.1 Architektura.....	22
3.2 Zprostředkovávání architektury	23
3.5 Způsoby zprostředkování architektury ve vzdělávání	25
3.4 Národní dokumenty zabývající se architekturou ve vzdělávání.....	28
4 Zámek Kratochvíle.....	31
4.1 Historie zámku Kratochvíle	31
4.2 Aktivity probíhající na zámku Kratochvíli.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
5 Návrh vyučovacího programu.....	37
5.1 Koncepce výukového programu.....	38
5.1.2 Pracovní listy	39
5.2 Průběh programu	39
5.2.1 Předpokládaný návrh a následná realizace programu	39
6 Vyhodnocení výukového programu	45
6.1 Cíle programu	46
6.2 Evaluační otázky a indikátory	47

6.3 Evaluační otázky	47
6.4 Výsledky evaluace.....	49
6.5 Celkové zhodnocení vyučovacího programu	51
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY	53
SEZNAM PŘÍLOH	57
SEZNAM TABULEK	58

ÚVOD

Předmětem mé bakalářské práce je vytvořit vyučovací program na zámku Kratochvíle pro žáky středních škol.

Při výběru zadání práce jsem hledala téma, které by mi umožňovalo něco si vyzkoušet. Na úkol vytvořit tento vyučovací program mě navedla představa propojit oba mnou studované obory - architekturu a učitelství odborných předmětů. A také mě zajímalo poslední dobou silně diskutované a důležité téma - architektura ve vzdělávání a zprostředkování kulturně historického dědictví.

Tento program je vzhledem k architektonické jedinečnosti a slohové ucelenosti zámku Kratochvíle zaměřen na architekturu renesance. Zámek Kratochvíle jsem si pro svou práci vybrala pro jeho neutuchající krásu a také proto, že Kratochvíle pro mne vždy byla kulturní autoritou regionu, kde jsem vyrůstala. K zámku se váže spousta zážitků protkávajících mé dětství, dospívání i dospělost. Z dětství si pamatuji slavnostní vycházky s návštěvami z Prahy, neformální zastavení při rodinných turistických výletech, divoké pěší školní výlety. Později nás s kamarády Kratochvíle vábila na koncerty, divadla a festivaly, na které jsme se „polotajně“ vypravovali. Poslední dobou se na Kratochvíli vracím jako svatebčan na svatbách kamarádů. Zprostředkovávání památek a architektury je důležité nejen pro informace, které nám předávají o dobách minulých, ale i pro informace, které nám předávají o kontextu a době, ve kterém žijeme.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Edukační potenciál kulturně historického dědictví

1.1 Muzejní pedagogika

Označení muzejní pedagogika je v českém prostředí poněkud problematické. Pro potřeby této práce budeme vycházet z definice pojmu muzeum, tak jak ji chápe Mezinárodní rada muzeí (ICOM) ve svém profesním kodexu. ICOM chápe pojem muzeum velmi široce, na rozdíl od úzkého chápání klasického muzea, někdy označovaného „vitrínové muzeum“. ICOM řadí mezi muzea i galerie umění, přírodní rezervace, instituce uchovávající živé exempláře rostlin či zvířat, jako jsou botanické a zoologické zahrady, „kulturní střediska, které se věnují péči o hmotné a nehmotné dědictví, jejich uchováváním a správou.“ (ICOM 1986). Samotné muzeum je v tomto dokumentu definováno takto: „Muzea jsou stálé nevýdělečné instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřené veřejnosti, které získávají, uchovávají, zprostředkují a vystavují hmotné i nehmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, výchovy, vzdělávání a potěšení.“ (ICOM 1986) .

V českém prostředí se začal termín muzejní pedagogika významně používat až v posledních dvaceti letech, její praktické muzejně-pedagogické aktivity jsou ale spjaty již se samotnými počátky českého muzejnictví. V odborné literatuře se termín muzejní pedagogika objevuje již na přelomu 80. a 90. let 19. století ve slovním tvaru „muzeopedagogika“ a současně jako pojem galerijní pedagogika, úžeji zaměřený na umělecká muzea a galerie (Jagošová, aj. 2010,s. 11). V posledních letech patří muzejní pedagogika mezi dynamicky rozvíjející se, takzvané "raketové", vědní obory (Jagošová, aj. 2010,s. 69).

Tato pedagogická disciplína je pedagogickým slovníkem vymezena následovně: „Muzejní pedagogika je nově se vyvíjející pedagogická disciplína, zkoumající všechny

aspekty využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro výchovně vzdělávací činnost, například didaktické a metodické problémy vytváření specializovaných expozic (dětská muzea, muzea pro mládež), přípravy zvláštních prohlídek pro školy, vyučovacích hodin a „dílů“ probíhajících v muzeu aj.“ (Průcha, 2013). Muzejní pedagogiku lze také stručněji definovat dle Vladimíra Jůvy jako „sociální vědu, jež se zabývá muzejní edukací“ (Jůva 2004,s. 101).

Předmětem muzejní pedagogiky je tedy edukační činnost muzeí, galerií či památkových objektů pro nejširší veřejnost s využitím exponátů. Pojmem muzejní edukace rozumíme proces, který zahrnuje jak výchovu, tak vzdělání. Propojení těchto procesů vyjadřuje také dříve používaný pojem výchovně-vzdělávací proces. Muzejní edukace by měla vytvářet „pozitivní změny navozené v jedinci působením muzea, jeho materiálními a nemateriálními obsahy a jejich uspořádáním“ (Jagošová, aj. 2010,s. 74).

Muzejní pedagogika představuje mezioborovou disciplínu, do které se propisuje nejen pedagogika a muzeologie, nýbrž i filosofie, psychologie, sociologie, vědy o komunikaci, informatika a mnohé další vědy. (Jagošová, aj. 2010,s 80 -97) Jde o disciplínu, která se snaží využívat současné vědecké poznatky a zároveň se snaží reflektovat změny ve společnosti a změny potřeb jejího publika. Soudobá muzea a galerie mohou být nejen součástí školního vzdělávání, ale mohou i přispívat k rozvoji komunitního prostředí, k rozvoji „občanské společnosti“, zprostředkovávat "dialog generací" a mimo jiné i povzbuzovat důležité regionální vědomí (Jagošová, aj. 2010,s. 69).

Muzejní pedagogika se podobně jako samotná pedagogika člení do dílčích subdisciplín (Jagošová, aj. 2010, s 98-108). V muzejní pedagogice dochází k výraznější diferenciaci vzhledem k obsahovému zaměření jednotlivých muzeí. V této souvislosti se v českém prostředí setkáváme s poměrně dynamickým rozvojem galerijní pedagogiky. Zařazení galerijní pedagogiky je v českém prostředí, podobně jako zařazení muzejní pedagogiky, složité, vzhledem k problematice označení institucí „galerií“. V rámci této

práce budeme galerijní pedagogiku chápat jako subdisciplínu muzejní pedagogiky (Jagošová, aj. 2010,s. 107).

1.2 Formy muzejní edukace

Podle míry a rozsahu přenášených teoretických poznatků a praktických činností, které návštěvníci v rámci programu absolvují, je možné rozdělit dle Radka Horáčka doprovodné programy do tří základních skupin: teoretické, praktické a smíšené.

Mezi programy teoretické patří ty programy, kde je důraz kladen na výklad a práci s teoretickými poznatky. Typické příklady teoretických programů jsou besedy, přednášky a prohlídky s průvodcem aj.

Programy praktické jsou založeny na praktické činnosti účastníků. Teoretické poznatky jsou zde podpůrným prvkem různých výtvarných programů a tvůrčích etud. Charakteristickými programy jsou tvůrčí dílny, ateliéry.

Třetí skupinu představují programy smíšené, při kterých jsou teoretické poznatky a praktická činnost v rovnováze. Charakteristickým příkladem jsou animace (Horáček 1998, s. 63) .

1.2.1 Galerijní animace

Galerijní animace patří mezi hlavní edukační prostředky galerijní pedagogiky u nás. Pojem animace je v českém jazykovém prostředí poněkud zavádějící. Jeho správné pochopení ovlivňuje a komplikuje u nás více zažitý význam vyjadřující postup při tvorbě animovaného filmu. Jak bylo uvedeno v předchozím textu, animace patří mezi smíšené programy. Její obsah je tedy vyvážený, co se týče poměru předaných teoretických poznatků a aktivních činností.

„Animace jsou koncipovány jako programy, při nichž nejsou účastníci v roli pouhých posluchačů a diváků, ale stávají se také aktivními tvůrci.(...) Animace jsou „oživující“ činnosti, při nichž návštěvníci pomocí různých materiálů či předmětů vytvářejí

dílčí výtvarné etudy, které svým principem, technologií nebo obsahovým zaměřením navazují na sledované výtvarné dílo“. „Výrazem animace (...) vyjadřujeme prvek oživení a vyburcování osobní tvořivé aktivity, kterou lze považovat za jeden z významných prostředků k otevření cesty k vnímání současného umění. (...) Účastníci animací kreslí, malují, píšou či diskutují a vyjadřují se pohybem vlastního těla a touto praktickou činností vlastně prozkoumávají možnosti uměleckého vyjádření (...)“ (Horáček, 1998, str. 72)(Horáček, 1998, s. 71). Pedagogický slovník o animaci hovoří následovně: „Výchovná metoda užívaná zejména při práci s dospívajícími a v pedagogice volného času. Je založena hlavně na nedirektivních metodách povzbuzování mladých lidí k hledání vlastní cesty životem a schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii, přičemž se jim zároveň předkládá velké množství přiměřených, zajímavě strukturovaných pozitivních možností seberealizace. Důraz je na otevřenosti výchovné situace – dobrovolnosti možností volby, prostoru pro iniciativu vychovávaných, na vytváření rezistence vůči negativním sociálním vlivům“ (Průcha, aj., 2013, s. 161). Jde tedy o formu, při které dochází k osvojování poznatků pomocí silného prožitku, který je vyvolán prostřednictvím vystaveného exponátu (Šobáňová 2012, s. 80).

Animace skrze praktické etudy nezprostředkovávají jen informace, ale rozvíjí i kreativitu. Při animaci dochází k objevování významu uměleckého díla prostřednictvím vlastní tvořivé aktivity. Prostřednictvím kontaktu s uměleckým dílem objevujeme také sami sebe. Mezi cíle animací patří nejen probuzení zájmu o umění a také, slovy Jiřího Siostrzonka : „má iniciovat člověka k aktivní účasti na společenském dění, ale zároveň vybízet člověka k práci na sobě v rámci permanentní kultivace“ (Siostrzonek 2008, s. 22).

1.3 Charakteristika výukových programů v muzeích a památkách

Vzdělávací program muzea či památky umožňuje žákům zefektivnit proces učení a poznávání. Účastníci programu přicházejí do kontaktu se skutečnými exponáty, které zprostředkovávají svědectví doby. Muzea umožňují žákům pracovat s autentickými

předměty s vysokou kulturní hodnotou. Objekty ve výuce využívá tzv. objektové učení (Jagošová, aj., 2010, s. 212-218) .

Objektovým učením rozumíme: „... jak vlastní učení se z předmětů, tak i výuku za pomoci předmětů a nevystihuje nic jiného než to, co bylo v rámci muzejních sbírek podstatné od začátku, tedy zkoumání předmětů a získávání tak nových poznatků a vědomostí i předávání těchto vědomostí za pomoci daného předmětu dalším.“ (Jagošová, aj. 2010, s. 212). Každý objekt může poskytnout edukačnímu procesu mnoho zajímavých informací. K jejich získání a zpracování je možné využít klasických badatelských postupů a metod, které ke svému bádání využívají muzejní pracovníci. Poznání tedy vyžaduje vyvinutí určitého úsilí. Takto získané poznatky nabývají trvalejšího charakteru. Objektové učení vede ke kritickému myšlení. Velkou výhodou edukačních programů je možnost setkání účastníků programu s odborníky, kteří v muzeích pracují, a kteří žákům mohou poskytnout hlubší náhled do dané problematiky a přenést na ně část svého entusiasmů.

2 Edukační činnost NPÚ

Jednou z možností, jak zapojit kulturně historické dědictví do vzdělávání, jsou exkurze škol v památkově chráněných objektech, kde se mohou zúčastnit některého z didaktických programů. Zámek Kratochvíle je ve správě Národního památkového ústavu.

2.1 Národní památkový ústav

„Národní památkový ústav je odbornou a výzkumnou organizací státní památkové péče s celostátní působností. Je státní příspěvkovou organizací ve smyslu platného zákona o státní památkové péči (zák. č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších novel) řízenou ministerstvem kultury.“ (NPÚ 2014).

Posláním Národního památkového ústavu (dále jen NPÚ) je především chránit kulturní dědictví této země pro potěchu naší ale i dalších generací. Náplň Národního památkového ústavu spočívá v zajišťování a vykonávání vědeckých výzkumů, pedagogické, vzdělávací, publikační a popularizační činnosti směřující k zajištění kvality odbornosti v péči o kulturní památky a chráněná území (NPÚ,2014).

V péči NPÚ je v současné době přes 100 památkových objektů. Patří mezi ně hrady, zámky, kostely, kláštery, skanzeny či technické památky. V památkové péči nejsou jen jednotlivé stavby, ale i celé komplexy například historická centra měst a obcí. Ročně navštíví tyto památky přes 4 miliony návštěvníků (NPÚ,2014b). Nemalou část z tohoto počtu tvoří návštěvníci z řad dětí a mládeže v doprovodu rodičů nebo v podobě školních výletů.

„Podle výzkumu, který proběhl na počátku tisíciletí ve Velké Británii a v Severním Irsku, využívají školy historické prostředí a kulturní památky v mnohem menším rozsahu než by mohly. Ačkoliv je všem zainteresovaným, včetně pedagogů a správců objektů, jasné, že historické prostředí nabízí obrovské pole vzdělávacích možností, školy je

nejčastěji kvůli organizačním překážkám využívají minimálně.“ (Attingham Trust in Havlůjová, 2011a). I přes kulturní rozdíly a rozdílnou tradici památkové péče se situace v České republice zdá být podobná. Tradiční způsob prezentace českých památkově chráněných objektů vyhovuje spíše turistickým účelům a vychází z historického požadavku osvěty. Pokud škola podstoupí organizační nesnáze a památku navštíví, stojí často před problémem, že si nemůže vybrat program, který by jí vyhovoval. Málokdy se obsah i průběh prohlídek shoduje se vzdělávacími potřebami žáků (Havlůjová 2011, s. 50-59). Tuto skutečnost si NPÚ plně uvědomuje. Zároveň si uvědomuje, že „Naopak, edukační aktivity organizované v historickém prostředí s důrazem na relevantní obsah a smysluplnou participaci návštěvníků mohou výrazně napomoci k utváření pozitivního a následně i aktivního vztahu veřejnosti ke kulturnímu dědictví.“ (Havlůjová, 2013). Mohou také napomáhat k hlubšímu vnímání národní a evropské kulturní identity.

Kulturně vzdělávací potenciál unikátního souboru našich hradů a zámků, včetně jejich mobiliáře, je nesmírný a bylo by chybou omezit poznání tohoto souboru jen na klasické komentované prohlídky s průvodcem. Nejrůznější typy didaktických programů pomohou zcela jinou a novou formou interaktivně přiblížit hodnoty památkových objektů.

2.2 Projekt Památky nás baví

V roce 2012 vstoupil NPÚ do programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní kulturní identity (NAKI) mimo jiné jako řešitel projektu „Vzdělávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky“ (Havlůjová, 2013, s. 472). Cílem tohoto čtyřletého projektu (2012–2015), je vytvoření systému vzdělávacích programů zaměřených na vzdělávání v oblasti nemovitého a movitého kulturního dědictví, včetně historických sídel, kulturní krajiny a archeologických památek. Cílovými skupinami projektu jsou děti, mládež, rodiny s dětmi a laická i odborná veřejnost. Cílem projektu je také postupné vytvoření edukačních center.

“ Edukační devatero projektu Památky nás baví:

1. Na počátku je zážitek.
2. Čeho se člověk dotkne, na to nezapomene.
3. Pomoz mi, abych si na to přišel sám.
4. Co je dobré pro děti, je dobré i pro dospělé. (Opačně to však platí málokdy).
5. Lidé chrání to, k čemu mají vztah.
6. Památky jsou místem, kde můžeme objevovat své příběhy.
7. Památky nejsou jen hrady a zámky.
8. Památky jsou příležitostí pro setkávání, učení, tvorbu a zábavu všech generací.
9. Proces je stejně důležitý jako výsledek“

(Památky nás baví, 2014)

2.3 Edukační centra NPÚ

Edukační centra mají za úkol koordinovat veškerou edukační činnost NPÚ. V jejich kompetencích je také vytipování vhodných objektů, samotná tvorba didaktických programů a materiálů a navazování spolupráce s vysokými školami. Na základě pilotních edukačních programů, které jsou realizovány ve spádové oblasti jednotlivých edukačních center pak ve spolupráci s pedagogickými fakultami Univerzity Karlovy a Masarykovy univerzity vznikají metodiky využitelné při tvorbě nových programů zacílené na určité skupiny.

Další činnosti souvisí se zajištěním propagace edukačních programů a materiálů se zacílením na jednotlivá školská zařízení. Tuto vzniklou spolupráci je pak potřeba intenzivně rozvíjet a úzkostlivě udržovat. Zájem ze strany škol je stále velmi malý. Pro zvýšení informovanosti veřejnosti byl v červenci 2013 vytvořen vzdělávací internetový portál www.pamatkynasbavi.cz, který poskytuje aktuální informace o činnosti edukačních

center a vytváří prostor pro využití různých e-learningových¹ aplikací. Pro nově vznikající programy plánuje NPU využívat moderní technologie, jako jsou m-learning nebo audio vizuální prezentace (Havlůjová 2013, s. 474) .

Správa hradů a zámků je zatížena tlakem požadavků zřizovatele na neustále vyšší příjmy ze vstupného, výnosy a udržitelný hospodářský výsledek. Ekonomický tlak výrazně ztěžuje veškeré aktivity, které nejsou prvoplánově výdělečné. Většina edukačních programů není výdělečná a z tohoto důvodu fungují jen příležitostně. Řešením tohoto problému by bylo nalezení potřebných financí na vytvoření stálých pracovních pozic, které by umožňovaly zajišťovat edukační nabídku průběžně a na profesionální úrovni na všech územních pracovištích NPÚ (Havlůjová 2013, s. 474) .

2.4 Edukační činnost NPÚ

Vzhledem k tomu, že se zámek Kratochvíle nachází ve správě ÚSP (územní památkové správě) České Budějovice, je vhodné přiblížit edukační činnost NPÚ v regionu Jižních Čech. Odborné pracoviště v Českých Budějovicích se vytvářením edukačních aktivit pod vedením Mgr. Kateřiny Cichrové zabývalo již před vznikem projektu „Památky nás baví“ zhruba od roku 2005. Během této doby vznikly 4 typy programů zprostředkovávající kulturně-historické památky: didaktické programy pro školy a veřejnost, projekt "Školní výlety", výstavy a jednorázové workshopy.

NPÚ ÚOP v ČB v součinnosti s edukačním centrem v Českých Budějovicích v současné době nabízí 12 didaktických programů pro školy a veřejnost. Vytvořeny byly didaktické programy s pracovními sešity pro zahrady a parky zámků v Dačicích, Českém Krumlově, Kratochvíli a Červeném Dvoře, při kterých je dbán zřetel na haptické vnímání. Dále vznikly programy zaměřené na zámky a kláštery jižních Čech např.: Jindřichův

¹ E-learning tj. elektronické vzdělávání, je taková forma vzdělávání, která při řízení studia využívá různé multimediální prvky. ² M - learning je obdoba e-learningu, k podpoře učení jsou využívána přenosná elektronická zařízení (smartphone, tablet atd..)

Hradec, Hluboká nad Vltavou, Zlatá Koruna a další. Další programy s pracovními listy byly vytvořeny pro historická centra měst. V tomto tematickém okruhu vzniklo šest programů zaměřených na historické centrum Českých Budějovic, Českého Krumlova a Netolic. Z uvedeného výčtu programů jsou pouze 3 zaměřeny na žáky středních škol. Jedná se o programy "Zlatokorunský Orbis Pictus" odehrávající se v klášteře ve Zlaté Koruně, "Tajemství Delfínového kabinetu" na zámku Hluboká nad Vltavou a „Svět středověkých gest“ v kostele Sv. Jakuba v Prachaticích (NPÚ ČB 2015).

Dalším typem edukačních aktivit je projekt "Školní výlety". Projekt Školní výlety představuje sérii „miniprůvodců“ po památkách Jižních Čech v podobě interaktivních pracovních sešitů, které je možné volně stáhnout na internetových stránkách ÚOP České Budějovice. Pro některé z nich byly vytvořeny i metodické listy. Tyto pracovní listy mohou velmi být nápomocny, právě při školních výletech, kdy poskytnou vyučujícímu potřebnou podporu. V tomto projektu je nabízeno 35 pracovních listů, z nichž jen 8 je vysloveně zaměřeno na žáky středních škol (NPÚ ČB 2015b).

Mezi další aktivity NPÚ ÚOP a edukačního centra v Českých Budějovicích patří výstavy, konající se ve výstavních prostorách NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích, jako je například "Štafířství a intarzie.....kouzlo a taje pozapomenutých řemesel". Součástí výstav jsou doprovodné aktivity s pracovními listy. Výhodou těchto výstav je možnost zapůjčení přímo do škol. K těmto výstavám bývají zpracovány také metodické listy.

Další činností, kterou se NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích podílí na zprostředkování a popularizaci kulturně-historického dědictví jsou jednorázové tematické workshopy a přednášky konané ke zvláštním příležitostem (NPÚ ČB 2015c).

3 Zprostředkování architektury

Kulturně historické dědictví

Parkan vysvětluje pojem kulturně historické dědictví následovně:

„Pojem zahrnuje velmi široké pole významů. V první řadě a v užším slova smyslu jsou to především všechny hmotné prameny, tedy všechny nemovité i movité památky, které jsou odkazem na působení člověka v minulosti. Jedná se tedy o nejen o archeologické památky, stavební památky a historická místa, ale i sbírkové předměty uložené v muzeích, archivech a knihovnách, nevyjímaje expozice a depozitáře hradů a zámků. V širším pojetí jsou to ovšem také zvyky, tradice, jazykové a literární dědictví včetně například lidové moudrosti. A v neposlední řadě lze do pojmu kulturně historické dědictví zařadit všechna umělecká díla a také třeba symboly české státnosti, jako je hymna nebo vlajka.“ (Parkan 2008). Jak vyplývá z předchozího odstavce, kulturně historické dědictví se dělí na hmotné, materiální a nehmotné, duchovní. Tato práce si klade za cíl vytvořit vyučovací program na zámku Kratochvíle, tedy na hmotné nemovité památce. Vzhledem k širokému poli významů pojmu kulturně historické dědictví, bude následující text úžeji zaměřen na problematiku zprostředkování architektury. Architektura je součástí kulturního dědictví.

3.1 Architektura

Definovat architekturu není zcela jednoduché. V průběhu let dochází k neustálému vývoji této komplexní disciplíny. Její pole působnosti se mění a neustále se rozšiřuje. Tradiční definice architektury se nejčastěji zabývají historickým vývojem a rozbořením slova architektura. Najít údernou a současnou definici architektury není jednoduché.

Hans Hollein ve své stati s názvem „Všechno je architektura“ říká, že cílem architektury je vytvářet okolní prostředí, které je dnes utvářeno množstvím medií jako je telefon, oblečení, klima, doprava. Architektura je jedním z nich. Úkolem architektury tedy

je vytvářet okolní prostředí, které definuje naše chování a naše okolí ve spolupůsobnosti s dalšími médii. Architektura je do určité míry „všechno“, protože zasahuje do mnoha oblastí mimo obory spojené se stavěním. S rozvojem vědy a techniky získává architektura nové prostředky k utváření okolního světa, není již jen budování třídídimenzionálních prostorů.

„Architektura je kultovní, je znamením, symbolem, znakem, výrazem.

Architektura je kontrolou, je tělesné teplo ochraňujícím obydlím.

Architektura je učením-vymezením-prostoru, prostředí.

Architekturou je přípravou psychologického stavu.“ (Hollein 2009,s. 1).

Co je tedy architektura? Výstižně ji popsala Mgr. Michaela Boudová ve své diplomové práci: „Architektura je prostorová tvorba, jejíž výsledná podoba je v prostoru (nikoli ve tvaru, jak je tomu u sochařství). Zabývá se principy konstrukce, designu a funkce, které zasazuje do širšího kontextu prostředí. V tomto smyslu prostředí historického, sociálního a kulturního, na něž reaguje výslednou podobou estetického účinku. Ve svých dalších disciplínách se zabývá urbanismem, krajinou, zahradní či bytovou architekturou. Architektura se tak stává zároveň kulturním i politickým symbolem doby.“ (Boudová 2014,s. 12).

Nezačíná problematika zprostředkování architektury právě již s chybějící výstižnou, srozumitelnou definicí? S architekturou se to má složitě na jednu stranu by jí měl alespoň základně rozumět každý z nás, vždyť každý je uživatelem veřejných prostorů, každý někde bydlí a rozumí základním potřebám kladeným na architekturu, ale na stranu druhou architektuře jakoby nechtěl rozumět nikdo. Zdá se, že architektura je vnímána jako dávná samozřejmost, které jsme zapomněli rozumět.

3.2 Zprostředkovávání architektury

S rostoucí specializací jednotlivých oborů roste i propast mezi odborníky a laiky. Architektura však staví domy pro lidi. Aby si oba světy porozuměly, je přítomnost architektury v systému vzdělávání nutná. Odcizení se reálnému světu je pro architekturu

citlivé. Přítomnost architektury nejlépe již na úrovni základní školy je tedy nevyhnutelná jako jeden z momentů formující osobnost žáka.

Proč zprostředkovávat architekturu dětem a mládeži? Nejde o výchovu malých architektů, ale o snahu naučit se prožívat prostor, a to zcela vědomě. Pokud se děti naučí nahlížet na své okolí, budou pak vnímavější i k jiným místům. Prostorem není chápán jen prostor vystavěný, ale i prostor sociální a pociťovaný. Tma, úzkost, rozlehlost pro každého z nás znamenají trochu něco jiného. Nestačí o věcech jen hovořit, zážitek z konkrétního místa je neopakovatelný. Každý prostor se vztahuje k našemu tělu. Děti vnímají prostor také přes vůně, změť zvuků...Místo, které jsme neviděli od dětství, na nás dnes působí někdy zcela jinak než tehdy.

K prvním životním zkušenostem patří smyslové vnímání a citlivost vůči prostoru. K největšímu rozvoji smyslového vnímání dochází již na počátku života. Nejvýraznější je to u smyslů blízkých tělu- hmat, chuť, čich, pohyb a rovnováha. Smysly, které hrají největší roli v životě dospělých – zrak a sluch, jsou zprvu až na druhém místě. Přitom dnešní děti jsou přesycovány především zrakovými a sluchovými podněty. Pohybových zkušeností mají nedostatek. Pohyb je však velmi důležitý pro rozvoj prostorového vnímání, protože při pohybu se děti učí odhadovat proporce, výšku, šířku, hloubku, setkávají se s povrchy... S rostoucí pohybovou samostatností se vyvíjí jejich prostorový cit. V počátcích školního věku se dítě již s jistotou pohybuje v okolí svého bydliště.

K základním potřebám dětí patří stavění domků - děti tak realizují svou touhu po úkrytu. Ve svém stavebním úsilí pracují naprosto svobodně a vynalézavě, učí se tak prostorové představivosti, logickému myšlení, improvizaci, experimentování, pohybu v prostoru, ale také sociální komunikaci. Dítě zapojuje všechny smysly, ověřuje si své schopnosti (Nadansky,2013).

3.5 Způsoby zprostředkování architektury ve vzdělávání

Protože děti a mládež tráví nejvíce času ve škole, stává se místem zprostředkování architektury především škola. Zde je možnost zahrnout projekt spojený s architekturou do konkrétního vyučovacího předmětu nebo je možná prezentace tohoto tématu například prostřednictvím projektového týdne s přesahem do jiných předmětů. K tomu je zapotřebí erudovaný učitel v oblasti zprostředkování architektury či kombinace s externími odborníky.

Jiné zážitky mohou zprostředkovat mimoškolní místa výuky- například návštěva kulturních památek, muzeí, kulturních center..., které poskytují trojrozměrný a přímý prožitek.

Architektura může být zprostředkovávána také prostřednictvím klasických médií- literatury, filmu. Jejich možnosti jsou však omezené.

Velmi úspěšnou metodou je workshop. Jedna z možností využití workshopu - výtvarné dílny je například integrace do projektového týdne ve škole. Může však fungovat i samostatně v rámci mimoškolního vzdělávání. Výhodou při práci ve výtvarné dílně je využití manuálních schopností a přirozené dětské potřeby – stavět. Dochází zde k podporování fantazie a vynalézavosti. Účastníci se prostřednictvím hry zapojují do aktuálního společenského dění například územního plánování² či diskuzí o aktuálních tématech. Při společné činnosti může každý z účastníků uplatnit své různé zájmy a nadání(Nadansky,2013). Workshopy určené pro veřejnost ji mohou pomoci zapojit do řešení problémů spojených s okolním prostředím. Pomáhají zvyšovat pozornost a péči o zastavěné a nezastavěné okolní obyvatel.³

² Např.: Simulační hra "Máme plán", jejíž autor je: Petr Klápště. Jedná se o zážitkový program, přibližující význam, důležitost, a způsob vzniku územního plánu. (Anonym, 2010)

³ V současné době vznikají občanské platformy zabývající se architekturou a životního prostředí měst. Prostřednictvím tematických workshopů do této problematiky zapojují širší veřejnost. Např.: Oživme si Strakonice (dostupné z : <http://ozivmesistrakonice.blogspot.cz/>), Prostor Prachatice (dostupné z: <https://www.facebook.com/prostorpt>), a další.

V roce 2013 vyšlo číslo časopisu Era 21 s názvem Krajiny her, které se týkalo architektury a dětí (ERA21, 2013). V tomto čísle byl publikován příspěvek německé architektky Martiny Nadansky byly prezentovány další zajímavé způsoby zprostředkování architektury:

Mobilní architektura – informační vozidlo nebo vozidlo dílna parkuje po určitou dobu před školou (podobně jako pojízdná knihovna na venkově)

Škola architektury- obdoba např. hudební školy, vytvoření školy, která se bude hlouběji zabývat tématy prostoru a architektury.

Děti dětem – za podpory odborného doprovodu mohou vznikat různé projekty typu děti dětem např. Moje město- prohlídka města, vytvoření plánu, dětský zpravodaj...

Při zprostředkovávání architektury nejde o pouhé předávání informací o architektuře, ale o mnohem víc: o podporu abstraktního myšlení, podporuje možnosti nového vidění prostoru kolem nás, umožňuje nasazení všech smyslů, vytváří prostor k experimentům. Je zde přítomna snaha o trpělivou komunikaci a vzájemné chápání se. Do projektů je zahrnut rozměr každodenního světa (Nadansky, 2013) .

Inspirační příklady ze zahraničí i u nás

Rakousko: Zbystřete! Architektura tělem

Workshop vede k objevování sama sebe přes prostor – např.: Žáci se učí měřit prostor skrze své tělo: loket, stopa, palec. Uvědomují si souvislosti, formy a dimenze. Např.: Jak vysoké potřebuji dveře? Hranatý x kulatý, vysoko nahoře x hluboko dole...

Německo: Architektura a školy

Projekt je založen na myšlence, že ten, kdo zažil radost ze stavění a plánování jako dítě, bude se v dospělosti chtít zúčastnit plánovacích procesů.

Maďarsko: Expedice Budapešť

Projekt je připraven jako letní tábor. Dopoledne se děti věnují objevování města, odpoledne pak plní různé úkoly spojené s městem. Např. mosty přes Dunaj - konstrukce mostů, zeleň ve městě.

Japonsko: Architektonická gymnastika

Účastníci se snaží skupinově převádět významné stavby do fyzické podoby prostřednictvím svého těla. S pomocí zkušeného lektora analyzují konstrukci a detaily stavby.

Česká Republika: Architektura do škol

Děti a studenti se schází s architekty nejnovějších realizovaných staveb. Prostřednictvím zajímavých úkolů se zapojují do uvažování o současné architektuře. Získávají tak představu o tom, jak se jich samotných architektura dotýká. Například v programu „V knihovně i za knihovnou“ představující realizaci knihovny F. Kafky studenti poznávali knihovnu pomocí plánů a učili se zorientovat se ve výkresech. Následně pak vytvářeli svoje návrhy příručních knihoven, které byly instalovány v ulicích Josefova. V programu „26m²“ se studenti pomocí jednoduché stavebnice pokoušeli řešit problém malometrážního bytu.

Česká Republika: Kreativní demokratická škola - pěstuj prostor

Kreativní demokratická škola - pěstuj prostor je žákovskou paralelou občanského programu „Pěstuj prostor“. Do tohoto programu se zapojily některé plzeňské školy, které vytvořily týmy zabývající se konkrétními problémy ve veřejném prostoru města. Žáci se učili mj. diskutovat s veřejností, komunikovat s úřady a majiteli pozemků. Výsledky byly prezentovány na závěrečné konferenci. Řešeny byly například projekty na obnovu Lochotínského parku, zpřístupnění a úpravy klášterní zahrady nebo okolí škol.

Česká Republika: Moje město

Projekt vznikl jako spontánní reakce – k čemu je vlastně architekt? Program je připravován jako celoroční workshop v rámci hodin výtvarné výchovy na gymnáziu a je dobrovolnou iniciativou studentek architektury. Setkání si kladou za cíl podnítit zájem o své okolí a kritické myšlení. Náplní workshopů bylo například téma Rodinný dům. Studentky se přesvědčily o nutnosti spolupráce s pedagogem (ERA21,2013a).

3.4 Národní dokumenty zabývající se architekturou ve vzdělávání

Politika architektury a stavební kultury České Republiky

Politika architektury a stavební kultury (dále Politika architektury) České Republiky je nelegislativní strategický dokument MMR ČR, který vychází z Analýzy stavební kultury vypracované v roce 2012 MMR ČR a ÚÚR (MMR ČR 2012) a memorandumem Architektura ve vzdělávání. Vizí Politiky architektury je zlepšení života obyvatel prostřednictvím zvyšování kvality prostředí, ve kterém žijí. Mezi základními cíly tohoto dokumentu jsou podpora rozvoje architektury a stavební kultury, podpora vzdělávání odborné i laické veřejnosti a podněcování zájmu obyvatel o okolní prostředí. Dokument si od naplnění stanovených cílů slibuje např.: vznik kvalitní energeticky úsporné architektury, která bude vhodně zasazena do okolního prostředí, vznik kvalitních veřejných prostorů, povzbuzení respektu k regionálním jedinečnostem, vnímání architektury jako součást stávajícího nebo i budoucího kulturního dědictví(MMR ČR 2014).

Memorandum Architektura ve vzdělávání

Dne 1.4 2014 proběhlo v Plzni mezioborové setkání v rámci cyklu OTTA (Otevřený think-tank architektů) na téma Vzdělávání aneb architektura součástí základního vzdělání. Cílem memoranda bylo upozornit na absenci témat spojených s architekturou a veřejným prostorem v našem vzdělávání a nastítnit další strategii vedoucí k nápravě vzniklé situace.

Závěry memoranda:

Téma o architektury se do vzdělávání implementuje nesystematicky a v nedostatečné míře (osvícení učitelé, iniciativy architektů...) Je nezbytné zkvalitnit začleňování architektury do všech typů škol.

Zařazení tématu architektury do vzdělání napomáhá mimo jiné rozvoji:

- vnímání prostoru
- prohloubení vztahu k prostoru a kulturnímu prostředí
- hodnotové orientace a smyslového vnímání
- zajišťování udržitelnosti kvality veřejného prostoru
- spolupráce v péči o životní prostředí (včetně vystavěného)

Problémem se v současné době jeví:

Kupříkladu RVP - obsahují sice cíle a kompetence vztahující se k „prostředí“, ale ty nejsou konkretizovány pro vystavěné (resp. kulturní) prostředí, pro učitele je nesnadné si téma pod obecnými formulacemi představit a aplikovat do výuky.

Podobně v rámci tématu Environmentální výchova není životní prostředí chápáno v celé šíři a vztahuje se více k přírodnímu prostředí.

Ve výuce se architektura objevuje útržkovitě a bez souvislostí, často jde jen o izolovanou znalost stavebních historických slohů, chybí celistvější pohled na minulou a současnou architekturu a pochopení jejího vlivu na kvalitu života.

Architektura vyvolává mnoho celospolečenských diskusí. Pokud se člověk neorientuje v daném tématu, má to neblahý vliv na kvalitu jeho postoje.

Nedostatečná se jeví erudovanost pedagogů v oblasti architektury, chybí i kvalitní metodiky a učební materiály (OTTA, 2013).

Návrhy na nápravu současné situace:

- Zajistit koordinaci, metodické vedení tématu architektury a financování na všech úrovních.

- Zaměřit se na případnou revizi RVP (viz pojem „prostředí“, výraznější uplatnění architektury v oblasti „Umění a kultura“...)
- Vytvoření mezioborové skupiny, která by vytvářela metodiky směřující k prezentaci architektury v širších souvislostech.
- Podporovat pedagogy, ředitele, pedagogické fakulty..., aby se téma architektury dostávalo do výuky.
- Pokusit se propojit fakulty architektury a pedagogické fakulty (pedagogické minimum na fakultách architektury, odborné semináře o architektuře pro pedagogy...)
- Podporovat organizace a iniciativy, které zajišťují výukové programy a veřejnost v oboru architektury. Systematicky zavádět téma architektury již od MŠ (OTTA, 2013).

4 Zámek Kratochvíle

Bakalářské práce se zabývá návrhem výukového programu týkající se národní kulturní památky zámku Kratochvíle. Pro lepší porozumění samotného programu je důležité se alespoň rámcově seznámit s prostředím, ve kterém se bude odehrávat. Následující text je využit jako podklad k obrázkovému příběhu Kratochvíle, který je součástí pracovních listů.

Národní kulturní památka zámek Kratochvíle leží v jihočeském kraji zhruba 3 km západním směrem od městečka Netolice. Státní zámek Kratochvíle patří k nejvýznamnějším stavbám italské (vlašské) architektury druhé poloviny 16. století na území Čech. Zámek ve své ucelené a po staletí téměř nezměněné podobě představuje jeden z klenotů stavitelského a dekoračního umění doby renesance. *„Z architektonického hlediska vyniká Kratochvíle nejen ústřední stavbou vily, ale i celistvostí celého areálu, jež v českém prostředí nemá obdobu.“* (Krčálová 1986,s. 10).

4.1 Historie zámku Kratochvíle

" ...veškerá duševní zdatnost, dovednost a zkušenost ve stavitelství je vynakládána jedině na souladnost stavby a spojení všech linií a úhlů v jedno dílo, které má za základ účelnost, důstojnost a pohodlí... krása, ...neboť sama příroda nepřestává den za dnem marnotratně plýtvati jejím radostným přebytkem ... A tímto směrem se musí zaměřiti všechna snaha a všecken účel stavebních nákladů , aby to, co učiníš, bylo užitečné, pohodlné,výzdobné a krásné. „ (Alberti in Pavelec 2014,s.39).

Severně od místa, kde stojí dnešní zámek stával původně hospodářský dvůr nazývaný Leptáč (první zmínky pocházejí z roku 1401), který v roce 1569 věnoval Vilém z Rožmberka regentu rožmberského dominia a známému budovateli jihočeských rybníků Jakubovi Krčínovi z Jelčan. Krčín na místě hospodářských budovy vystavěl nový objekt vymalovaný nástěnnými malbami s loveckou tematikou a kolem nově vzniklé tvrze

Leptáče nechal zřídit oboru pro chov vysoké zvěře. Pozemky, na kterých Leptáč stál, leželi na území netolického panství, o které vedli Rožmberkové dlouhosáhlé spory s klášterem Zlatá Koruna. Krčín se tedy obával, že v případě vymření Rožmberků, by o svůj majetek přišel. Usiloval proto o výměnu svého panství. Vilémovi z Rožmberka se výsledky Krčínovy stavební činnosti zalíbili natolik, že v roce 1579 vyměnil Leptáč za panství Sedlčany ve Středočeském kraji. Tento okamžik se stal počátkem historie nám již známého zámku Kratochvíle.

Roku 1583 pověřil Vilém italského architekta Baldassara Maggiho z Arogna, aby vystavil nedaleko Leptáče nový lovecký zámek, po vzoru italských vil, se kterými se setkal během svých evropských cest (Vaverková 2011).

Myšlenka na vystavění podobné residence mohla souviset nejen s vysokými nároky Viléma z Rožmberka na reprezentaci při lovech a jiných slavnostech, ale mohla být také projevem milostných citů Viléma k mladé manželce Anně Marii Rožmberské, od které toužebně očekával potomka (Bůžek, aj. 2012,s.35). Je tedy možné, že Kratochvíle byla z části také koncipována jako „hnízdečko lásky“.

Přizvaný architekt Baltazar Maggi spolupracoval již dříve s Rožmberky na renesančních přestavbách jejich zámků v Českém Krumlově, Bechyni, Jindřichově Hradci a Telči, kde bylo nutno přizpůsobovat se již existujícím dispozicím. Stavba zámku Kratochvíle, která vznikala v podstatě na zelené louce, byla pro něho svobodnějším projektem. V případě Kratochvíle mohl tedy nechat volný prostor vlastní fantazii a vybudovat nový zámek inspirovaný příměstskými italskými vilami. Maggi zde prokázal bravuru v nenásilném zakomponování charakteristických prvků italské renesance do českého prostředí a v kompozičním zasazení areálu do okolní volné krajiny.

Areál zámku je vymezen obvodovou zdí, která vytvářela rozhraní mezi nespoutanou přírodou okolní krajiny a přísnou geometrií vnitřního světa areálu zámku. Maggi obvodovou zeď symetricky rytmizoval takzvanými baštami, obytnými pavilony, nikami s malovanými mušlemi a segmentovými výklenky. Bašty byly uvnitř bohatě malířsky vyzdobeny. (Vaverková 2011)

Protože se areál zámku nalézá na bažinatém podloží, bylo nutno před započítím stavby základovou půdy zpevnit. Dva roky byla půda v areálu zpevňována vbíjením dubových a olšových pilot. Piloty byly spřaženy dřevěným roštěm, na kterém byla vystavěna jednopatrová budova vily obdélníkového půdorysu.

V celkovém rozvržení Maggi umístil vilu do první třetiny středové severojižní osy areálu procházející vstupní věží a centrální, již neexistující, baštou v zadní části zahrady. Tímto rozhodnutím rozdělil areál opticky na dvě souměrné části. Symetrii kompozice architekt podtrhl, vodním příkopem, mihotavě zrcadlícím vilu ze všech stran. Vodní příkop má povahu nejen okrasnou, ale i praktickou, protože pomáhá regulovat hladinu spodní vody. Tím konzervuje i dřevěné piloty v podzákladí a zamezuje tak statickým změnám. Vodní příkop je hluboký zhruba půl metru. Napájen je původními dřevěnými renesančními trubkami. Přítok vody do vodního příkopu zajišťuje stoka Krčínka, přivádějící na Kratochvíli vodu z potoka Melhutka u obce Hrbov přes rybníky Dolní Nadýmač a Čichtický. Odtok je veden do nedalekých rybníků (Preusz, aj. 2013, s. 224) .

Ve vodním příkopu byly osazeny různé vodní stroje poháněné jak vodou tak větrem, vyluzující zvukové efekty, vytvářející kinetické obrazce z předených vodních paprsků. Podoba těchto strojů se nedochovala a jedinou dochovanou zmínkou o těchto kratochvílích je zpráva rožmberského kronikáře Václava Břežana: „toho roku na Kratochvíli v oboře netolické divní vodní strojové a obrazové, skrze něž voda tekla, postavení.“ (Břežan in Preusz, aj. 2013, s. 224).

Vila samotná je z architektonického hlediska prostá, hlásí se k italským vilám typu kompaktního bloku. Půdorysnou a výtvarnou náročnost na fasádách nahradily ilusivní malby vytvářející dojem předstupující roviny. Tyto fiktivní prvky vnáší do fasády dynamiku (Krčálová 1986, s. 25). Interiéry zámku vyzdobil bohatou štukovou výzdobou Antonio Melana a vymaloval Georg Widman z Braunsweigu.

Základní provozní zázemí jako jsou kuchyň, spižírna nebo místnosti pro služebnictvo Maggi umístil do budov vetknutých do jižní obvodové zdi. V jihovýchodním rohu byl vystavěn kostel. Zajímavostí je, že po italském vzoru byl kostel postaven bez věže, neboť funkci věže v Itálii vykonávala samostatně stojící kampanila. V Českém

prostředí nebylo toto řešení kostela bez věže přijato, a tak byla věž ke kostelu přistavěna dodatečně. Kostel Narození Panny Marie je jednou z mála církevních staveb z doby pozdní renesance na území Čech (Vaverková 2011). Hospodářské zázemí zámku zajišťoval nedaleký Petrův Dvůr.

Budova vily je obklopena zahradou, která byla pravděpodobně pravidelně členěna v pravoúhlé záhony, kde se pěstovali jak okrasné rostliny, tak i rostliny sloužící užítku jako je cibule, melouny, pohanka, aromatické bylinky a další plodiny (Krčálová 1986, s. 30-39). V sedmnáctém století byly na zahradě pěstovány také různé druhy ovoce jako například pomerančovníky a fíkovníky (Vaverková 2011). Dlouhé boční partie zahrady byly určeny k dvorním slavnostem či turnajům.

V roce 1592 zemřel Vilém z Rožmberka a majitelem zámku se stal jeho bratr Petr Vok.

Petr Vok si však zámku vzhledem k tíživé finanční situaci příliš neužil a v roce 1601 jej spolu s českokrumlovským panstvím prodal císaři Rudolfovi II. Císař zámek nikdy nenavštívil. Počátkem třicetileté války roku 1622 připadl zámek Janu Oldřichovi z Eggenbergu.

Eggenbergové na zámku opravili následky třicetileté války. Z doby, kdy Kratochvíle patřila Eggenbergům, se dochovala veduta zámku vytvořená jejich dvorním malířem Jindřichem de Veerle. Veduta zobrazuje zámek, bažantnici a část obory a okolní obce Netolice, Lhenice a Petrův Dvůr.

V roce 1719, kdy zámek získali Schwanzerbergové, došlo k nejvýznamnějšímu zásahu do podoby zámku. Původní renesanční valbová střecha byla přestavěna na dvouhřebenovou mansardovou střechu, která opticky rozdělila vilu na dva domy. Při této přestavbě byla zničena lunetová malovaná římsa. Schwanzerbergové zámek příliš často nevyhledávali, dávali přednost nově vybudovanému baroknímu loveckému zámku Ohrada u Hluboké nad Vltavou. Na zámek byly umístěny úřednické byty, kterým ale nevyhovovala bohatá výzdoba sálů. Z těchto důvodů došlo k zabílení maleb a oklepání štuků. V 19.století Schwanzerbergové na Kratochvíli zřídili ústav pro sirotky, archiv a muzeum uměleckých památek netolického a prachatického panství. Po roce 1922 došlo

na základě pozemkových reforem k zestátnění zámku. Od roku 1926-1933 využívalo zámek Krajské zemědělské muzeum a na konci války zámek sloužil k uschování sbírek Městského muzea v Českých Budějovicích.

V roce 1950 byl zámek přejet Národní kulturní komisí, která na zámku provedla restaurátorské práce. V roce 1981 byla na státním zámku Kratochvíli ve spolupráci s Krátkým filmem Praha otevřena expozice animovaného filmu. Toto využití se ukázalo jako nepříliš šťastné. Vlivem umístění vitrín došlo k upozadění architektonické výjimečnosti zámku.

V roce 2006 byl zahájen projekt Renaissance , jehož cílem bylo navrátit zámku původní podobu a vytvořit interiérovou instalaci, která by připomínala dobu posledních Rožmberků. Projekt byl dokončen v roce 2011 u příležitosti čtyřstého výročí zesnutí Petra Voka z Rožmberka a vymření jeho rodu(Hajná, aj.2011,s 56)

4.2 Aktivity probíhající na zámku Kratochvíli

Zámek Kratochvíle se v rámci svých možností snaží v širším okolí udržet své postavení dávného kulturního centra. Organizování kulturních akcí je jednou z možností jak oslovit nové návštěvníky. Jsou zde organizovány tematické přednášky, tančírny, koncerty, výstavy, divadla. Dlouhou dobu zde probíhal letní divadelní festival Kratochvílení, který pořádalo divadlo Continuo. Na zámku jsou v průběhu sezóny organizovány různé tematické programy a soutěže pro děti a jejich rodiče například „Hledání velikonočních vajíček“. Při kterém je úkolem dětí objevovat stanoviště v areálu zahrady označené právě velikonočním vajíčkem, a plnit úkoly týkající se areálu zámku např.: kreslit detaily výzdoby, areál zámku. Kresby dětí jsou pak vystaveny ve vstupní věži. Vystavení dětských kreseb vybízí k další návštěvě zámku, tentokrát podívat se na výstavu. Dochází tak k výchově návštěvníka v uskutečňování pravidelných návštěv.

V současné době jsou na Kratochvíli nabízeny tři prohlídkové trasy. Dvě trasy doprovázené průvodcem: trasa Grande, obsahující komentovanou prohlídku vily a kostela, a samostatná prohlídka vily. Třetí trasou je samostatný vstup na zahradu.

Na zámku Kratochvíle probíhá také didaktický program pro žáky základních škol s názvem Objevování zahrady zámku Kratochvíle(Cichrová,aj. 2008). Jedná se o samoobslužný program doplněný pracovním sešitem určený rodinám s dětmi. Děti se skrze pracovní sešit dozvídají informace o renesanci, o rodu Rožmberků a o bylinkách pěstovaných v zahradě.

V současné době vzniká edukační program pro žáky středních škol zaměřený na štukatéřskou výzdobu v interiérech zámku.

II PRAKTICKÁ ČÁST

5 Návrh vyučovacího programu

Výukový program je navržen pro využití na zámku Kratochvíle. Zámek Kratochvíle patří, díky své slohové ucelenosti, která zůstala po staletí téměř nezměněna, k nejcennějším renesančním stavbám ve střední Evropě. Dalo by se říci, že zámek je „živoucí“ učebnicí zaalpské renesanční architektury. Právě z tohoto důvodu jsem si jako hlavní téma programu vybrala samotnou architekturu zámku.

Po konzultaci s panem kastelánem Mgr. Vojtěchem Troupem nad obsahovým a organizačním rámcem programu a provozními možnostmi zámku, vyšlo najevo, že kvůli nedostatečné personální kapacitě zámku, by bylo vhodné, aby byl program koncipován jako samoobslužný. Požadavku na samoobslužnost programu jsem se zalekla, neboť si myslím, že možnost motivovat žáka přímo je snazší, než zprostředkovaně skrze pracovní listy, kdy neznám adresáta informací a nemohu se jeho názoru na svět nikterak přizpůsobit. Po dlouhém zvažování různých variant, jsem se rozhodla požadavek na samoobslužnost programu dodržet alespoň částečně. Rozhodla jsem se práci založit na samostatné činnosti studentů spojené s částečnou účastí lektora v úvodní a vyhodnocovací fázi programu.

Mým hlavním cílem bylo ukázat žákům možnost samostatného sledování detailu stavby a pomocí jeho analýzy si vytvořit ucelenou informaci o objektu. Ideálním výstupem práce by bylo, aby žáci byli schopni po návštěvě zámku Kratochvíle více přemýšlet o svém okolí a uvědomovat si nejen historické ale i současné souvislosti detailu a celku.

Z hlediska kognitivních cílů bude program sledovat následující:

Žáci se budou po absolvování programu orientovat v základních datech a souvislostech spojených s historií zámku.

Porozumí významu zámku Kratochvíle v regionálních souvislostech.

Dále si žáci rozšíří vědomosti týkající renesanční architektury. Seznámí se s jejími základními principy. Budou schopni rozpoznat základní architektonické prvky.

A v neposlední řadě si uvědomí význam vnímání svého životního prostředí.

Z hlediska afektivních cílů by měl program rozvíjet schopnost práce ve skupině, komunikační schopnosti, schopnost vyjadřovat, formulovat a obhajovat svůj názor před skupinou.

Pomocí pracovních listů by měl program podporovat a rozvíjet schopnosti písemné komunikace.

Dále pak by měl v části, kdy žáci pracují samostatně, rozvíjet kompetence k řešení problémů.

Důležitým cílem programu je také uvědomění si důležitosti kulturních památek jako významného aspektu kulturní vzdělanosti.

5.1 Koncepte výukového programu

Název a celková koncepce výukového programu „Kavalířská cesta Kratochvílí“ byl inspirován kavalířskými cestami za poznáním vzdálených zemí. Tento program byl navržen jako program smíšený. Tedy jako program vyvážený v poměru množství informací a podílu praktických úkolů. Důležitým kritériem, kterému byl program přizpůsoben, je cílová skupina žáků středních škol a víceletých gymnázií. Vzhledem k odlehlosti zámku od větších obcí jsem se rozhodla program koncipovat jako půldenní. Přibližné časové rozvržení bude tedy 2,5 hodiny. Tato časová dotace vyhovuje i z hlediska časového intervalu hromadné autobusové dopravy v oblasti. Pomůcky, které jsou důležité pro správný průběh programu z hlediska lektora, jsou pro větší přehlednost zaznamenány v přehledné tabulce (viz příloha č. 2), stejně jako předpokládané časové dotace jednotlivých úkolů. Žáci by měli mít vlastní psací potřeby. Pracovní listy budou žákům vydány na místě. Mezi vnější podmínky patří zejména dobré počasí. Program není realizovatelný za deštivého počasí.

5.1.2 Pracovní listy

Pracovní listy slouží jako průvodce „kavalíra“, tedy žáků, cestou za renesancí. Napovídají žákům, jakých prvků by si měli na zámku všímat. Pomocí úkolů a otázek navádějí žákovské skupiny k hledání odpovědí. Žáci si touto cestou osvojí základní pojmy týkající se renesanční architektury a základních stavebních technik využívaných v renesanci. Sešit bude koncipován tak, aby jej bylo možné využít i mimo areál zámku Kratochvíle, například při školní výuce.

Pracovní listy obsahují stručně shrnutou historii zámku a jeho prvních majitelů, slovníček architektonických prvků a názvosloví. Dále obsahují stručné vysvětlení pojmů týkající se renesance.

5.2 Průběh programu

Program je obsahově rozdělen na dvě základní části: část praktickou a část tvůrčí. Část praktická se dále skládá ze dvou společných setkání žáků / kavalírů s lektorem. Při úvodním setkání se účastníci programu seznámí s historií zámku a s průběhem celého programu. Na úvodní setkání navazuje samostatná skupinová „kavalírská“ cesta žáků areálem zámku, při které budou žáci postupně objevovat principy renesanční architektury. Úkoly ve skupinách se budou dotýkat dvou základních témat: kompozice a proporce areálu Kratochvíle, Ilusivní malba. O svých zážitcích z cesty se budou moci s lektorem podělit na druhém společném setkání. Na tomto setkání bude také čas na shrnutí získaných poznatků a doplnění o další informace, týkající se především informací o konstrukcích a okolním prostředí zámku.

Poslední volitelnou částí programu bude tvůrčí úkol, kde si žáci společně vyzkouší tvorbu ilusivního výjevu.

5.2.1 Předpokládaný návrh a následná realizace programu

Pro větší přehlednost a lepší orientaci bude uveden v následujícím textu jak předpokládaný průběh jednotlivých částí vyučovacího programu, tak i poznámka o průběhu zrealizovaného programu. Program byl realizován na konci května 2015. Absolvovalo jej 31 žáků z různých středních škol. Více informací o skladbě škol je uvedeno v kapitole 6. Vyhodnocení výukového programu.

Úvodní setkání žáků s lektorem - předpokládaný průběh

Smyslem této části programu je velmi stručně nastínit žákům vývoj zámku Kratochvíle a přiblížit osobnosti stavitelů zámku. Program začíná setkáním lektora s žáky na mostě před vstupní branou do areálu zámku. Setkání vně areálu zámku je důležité nejen z hlediska hierarchie prostorové kompozice, ale i vzhledem k prvnímu dojmu návštěvníků z areálu zámku.

Při úvodním setkání se žáci se zámkem Kratochvíle seznámí jen velmi stručně, ideálně se dozví jen to minimum, které se nedá samostatně odvodit.

V úvodu setkání lektor přivítá žáky a stručně je seznámí s programem, který je čeká. Rozdá žákům pracovní listy. Zjistí, kdo ze skupiny Kratochvíli již navštívil.

První aktivita úvodního setkání „Co pro mne znamená slovo kratochvíle“ slouží jako rozehrívající a měla by žákům pomoci ujasnit si své životní postoje týkající se významu slova kratochvíle. Zároveň by výpověď žáků měla posloužit k přiblížení chápání rozdílností významu slova kratochvíle dnes a v renesanci. Prvním úkolem žáků v tomto bloku bude ve třech minutách napsat tzv. automatický text (tzn. Bez opravování a bez vracení se žáci píšou to „co jim na jazyk přijde“). Metodu automatického textu jsem zvolila pro její schopnost uvolnění myšlenek a celého kolektivu.

Cílem druhé části prvního setkání je prozkoumat a zároveň osvěžit základní poznatky a znalosti žáků týkající se renesance. Lektor bude žákům pokládat otázky prověřující základní znalosti žáků v oblasti renesance a renesanční architektury.

Po společném představení renesance zaměří lektor své otázky zpět k významu slova kratochvíle. Otázky se budou týkat významu slova kratochvíle v době renesance. Co pojem znamená dnes, a co znamenal v renesanci? Jakým způsobem se bavili renesanční

velmoži? Z jakého důvodu byla Kratochvíle vystavěna? V této části dojde ke čtení lístků psaných v prvním úkolu.

V třetí části prvního úkolu lektor stručně představí žákům metodou výkladu osobnost Viléma z Rožmberka a jeho bratra Petra Voka. Vysvětlí žákům pojem kavalírská cesta. Seznámí žáky s historií zámku a jeho architektem Baltasarem Maggim. Lektor neopomene zmínit práce Baltazara Maggiho na dalších rožmberských stavbách. Další informace (například o historii zámku) budou doplněny a shrnuty v pracovních listech.

V závěru úvodního setkání budou žáci rozděleni do skupin. V každé skupině by měli být čtyři osoby. Rozdělení do skupin proběhne losem kartiček s výjevy z maleb zobrazených na obvodové zdi areálu zámku. Lektor seznámí žáky s průběhem prvního samostatného úkolu a předá jim pracovní pomůcky - 20 metrová lana.

Žáci jsou vypuštěni na kavalírskou cestu, jejímž cílem je poznání principů renesanční architektury.

Úvodní setkání žáků s lektorem - poznámka z realizace

Úvodní setkání proběhla z organizačního pohledu bez problémů. Časová dotace byla naplněna, jen psaní textů zabralo trochu více času. Některým žákům déle trvalo, než ztratili ostych a začali psát. Z mých pozorování a částečně i z dotazníkového šetření, které proběhlo na konci programu, vyplynulo, že úvodní setkání patřilo mezi méně zábavné. Důvodem je pravděpodobně příliš rozsáhlé množství informací, které ač jsem se snažila omezit na úplné minimum, bylo přesto příliš obsáhlé. Dalším z důvodů, proč byla tato část méně oblíbená, byla také malá míra akce. Velkým překvapením pro mě byl úkol, kde žáci měli psát, co pro ně znamená slovo kratochvíle. Žáci své texty sami četli. Každý ze žáků vnímal slovo trochu jinak. Někteří měli pojem spojený s pohybem, někteří s přáteli, někteří s mírou intenzity prožitku. Vznikla tak velmi zajímavá pestrá paleta kratochvílí, která nám mohla připomenout, že vzájemné porozumění není zcela samozřejmé.

Zámek a jeho proporce - předpokládaný průběh

Tato část je zaměřena na prostorové vnímání. Žáci si zde prověří vnímání a odhadování vzdáleností. Důležitým cílem této části je zkoumání a odhalení základních kompozičních principů objevujících se v areálu zámku (v tomto případě vily), tedy uvědomění si prostorového rozvržení areálu.

Úkolem pro jednotlivé skupiny bude zaměřit areál zámku a vypracovat hrubý půdorysný výkres (plán) areálu. Vytvořený půdorys bude žákům sloužit jako podklad pro další úkoly. Pomocí půdorysu popíšíou celkovou kompozici zámeckého areálu. Pokusí se odvodit základní poměry v areálu. Například umístění hlavní budovy vily k celku areálu zámku. Poměr šířky vodního příkopu k šířce vily.

Zámek a jeho proporce - realizace

Úkoly v tomto bloku se mi jevily jako nejproblematictější. Samotné měření probíhalo bez problémů, žáci se u něj bavili. Ač tato úloha skončila v závěrečném vyhodnocení programu a v dotazníkovém šetření jako jedna z nejzábavnějších, mně jako pozorovateli se zdála příliš dlouhá. Časová dotace tohoto úkolu byla překročena téměř o 20 minut. Problémem se ukázala být i přesnost měření, kdy se jednotlivé rozměry mezi skupinami lišili i o deset metrů. Nepřesnost měření způsobila problémy při vypracování dalších úkolů. Z mého pozorování také vyplynulo, že úkoly, které se týkaly kompozice, byly ne zcela srozumitelně zadány.

Jedním z úkolů zadaných pracovními listy byl skupinový odhad rozměrů areálu zámku. Překvapila mě velká odchylka u odhadů vzdáleností téměř ve všech skupinách. Nejblíže byla skupina s odchylkou 50 m. Dále mě překvapila obtížnost úkolu zaměřeného na kresbu půdorysu zámku z naměřených hodnot. Tento úkol se chvíli jevil jako nepřekonatelná překážka, která však byla po chvíli úspěšně zdolána. Radost mi přineslo nadšení žáků z bádání, které ze skupin zářilo.

Pro příště bude nutné zmenšit rozsah měření. Navrhuji zintenzivnit skupinovou práci a každé skupině zadat jen určitý úsek. Naměřené hodnoty by skupiny mezi sebou sdílely. Např.: skupina A změří obvod a šířku vodního příkopu. Skupina B změří obvod vily a její odsazení od vodního příkopu. Kresba půdorysu tak zůstane zachována. V případě

menšího množství zúčastněných žáků by bylo možné měřit jen ostrov s vilou. Dalším bodem, který je třeba poupravit jsou otázky týkající se kompozice.

Ilusivní malba - předpokládaný průběh

Tento úkol má za úkol zaměřit vnímání žáka na dílčí prvky architektonického díla. Úkolem skupiny žáků bude dojít společnou úvahou k závěru, co znamená pojem ilusivní malba a z jakých důvodů byla na fasádě vily aplikována. Cílem úlohy bude také následné potvrzení úvahy na konkrétním příkladu, který zakreslí do pracovního sešitu. Prostřednictvím pracovního sešitu budou žákům položeny doplňující otázky. V tomto úkolu si žáci vytvoří obrázkový slovníček architektonických prvků. Do připravených čtverců budou vkreslovat zadané prvky, které jsou k vidění na fasádě hlavní budovy vily. Připravené čtverce budou pro kontrolu obsahovat popis jednotlivých prvků.

Ilusivní malba - realizace

Tento blok úkolů proběhl zcela bez komplikací. Žáci bez problémů našli všechny ilusivní architektonické prvky. Potěšila mě velká škála odpovědí v otázce uplatnění ilusivní malby v současné architektuře.

Druhé společné setkání - předpokládaný průběh

Během druhého setkání by mělo dojít k vyhodnocení pracovních listů, tam kde si žáci nebudou svými odpověďmi jisti. Zároveň zde bude prostor k celkovému shrnutí a případnému doplnění informací získaných během programu. Společně se žáky se lektor zamyslí nad tím, jak vypadalo prostředí, kde nyní Kratochvíle stojí před samotnou výstavbou zámku. Následně pak podá lektor žákům informace o založení stavby a konstrukčních zajímavostech zámku. Poukáže na souvislosti konstrukce zámku a zakládání rybníků. Následovat bude společné vyhodnocení této části programu, kdy žáci prozradí, co se v programu naučili nového nebo zajímavého. Tato část proběhne v kruhu.

Druhé společné setkání - realizace

Toto setkání proběhlo bez problémů. Důležitým momentem bylo společné zhodnocení. Jako nejzajímavější část uváděli žáci měření areálu zámku, informace získané o konstrukci a historii zámku. Kreslení půdorysu se ukázalo jako aktivita nejvíce rozporuplná. Byla často jmenována jako nejzajímavější a zároveň možná i stejně často mezi úplně nezajímavými.

Tvořivá část programu - předpokládaný průběh

Závěrečnou částí programu bude volitelný tvořivý úkol, ve kterém žáci využijí informace získané v bloku o ilusivní malbě. Cílem úkolu bude skupinově vytvořit ilusivní „průhledy do okolí“ do nik v obvodové zdi areálu zámku. Bude možné se vyjádřit klasickou malířskou technikou, literárním projevem nebo dramatickou etudou. Výstupem tedy mohou být ilusivní malby, texty, básně ale i „lidská“ sousoší či dramatické etudy. V závěru zhodnotí lektor práci žáků, poděkuje jim za návštěvu.

Tvořivá část programu - realizace

Ač měli žáci na výběr z mnoha technik provedení „ilusivní malby“, nejčastěji si žáci vybrali malbu a dramatické předvedení. Mezi malovanými výjevy se objevila sci-fi krajina a průhled do okolí Kratochvíle za 300 let. Žáci mohli svůj výjev zpracovat temperami, tužkami, pastelkami a nebo tuší. Potěšilo mě, že všechny skupiny pracovali na posledním úkolu skupinově.

Tato část programu byla realizována pouze jednou. První realizaci překazil déšť.

5.2.3 Náměty, které se do programu nevešly

Tato podkapitola si klade za cíl uchovat v paměti náměty na tvořivé úkoly, které vznikly při přípravě práce, ale do výsledného programu se bohužel již nevešly. Mohly by být ale inspirací pro vznik samostatných tematických workshopů či dalších podobných programů.

Mezi náměty na závěrečný kreativní úkol by mohli být zařazeny aktivity jako: stavba modelu vlastní Kratochvíle, tento úkol by mohl být zajímavý z hlediska hodnotových postojů středoškoláků, vyrobení modelu opravdové Kratochvíle v návaznosti na další využití informací získaných v prvním úkolu pracovního sešitu. Navržení vodních strojů a následné pouštění na hladinu vodního příkopu. Vytvoření kaširovaných (ev. živých) soch do výklenků obvodové zdi areálu. Workshop zaměřený na práci s kamerou obscurou. Frotáže materiálů. Studnici inspiračních zdrojů poskytují i malby na obvodové zdi areálu. Technika tvorby sgrafit a štukatérské výzdoby.

6 Vyhodnocení výukového programu

Vyučovací program byl realizován celkem dvakrát a to ve dnech 29.5 a 30.5. 2015. Programu se zúčastnili žáci těchto škol: Gymnázium, Prachatice, Zlatá stezka 137, Gymnázium, České Budějovice, Česká 64, Gymnázium, Český Krumlov, Chvalšinská 112, Vyšší odborná škola uměleckoprůmyslová a Střední uměleckoprůmyslová škola, Praha 3, Žižkovo náměstí 1, Střední uměleckoprůmyslová škola, Bechyně, Písecká 203. Počasí bylo v obou dnech slunečné, při první realizaci přišla na závěr dešťová přeháňka, která zhatila plány na tvořivé zakončení dne.

První den program absolvovalo 15 žáků, druhý den 16. V obou termínech jednoznačně převažovaly dívky nad chlapci a to 23 ku 8. Průměrný věk účastníků byl 16,3. Věkový průměr chlapců byl 17 let, dívek 16,04 let. (viz tabulka č.1).

Pohlaví	Počet účastníků	Průměrný věk
Chlapci	8	17 let
Dívky	23	16,04 let
Celkem	31	16,3

Tabulka č.1: Evaluační vzorek

Hodnocení programu proběhlo ihned po absolvování programu. K vyhodnocení programu bylo využito kombinací kvalitativního a kvantitativního šetření. Pro kvantitativní šetření bylo užito dotazníkového šetření. Návratnost dotazníků byla 100%. Otázky v dotazníku byly směřovány k programu jako celku, dále pak k pracovnímu sešitu. Kvalitativní metoda zde byla zastoupena zúčastněným pozorováním.

6.1 Cíle programu

Cílem této bakalářské práce bylo nastínit žákům nové možnosti jak se dívat kolem sebe. Jak se pouhým pozorováním obohacovat o rozličné vědomosti a zkušenosti. Dále jsem chtěla představit zámek – renesanční vilu Kratochvíli - kulturně historickou památku, jako významnou součást regionu, jako hybatele místních dějin. V neposlední řadě jako objekt, kde se žáci mohou zábavnou formou dozvědět spoustu zajímavých informací.

6.2 Evaluační otázky a indikátory

	Očekávaný výstup	Indikátor	Metoda
V1	Účastníci se aktivně zapojí do celého programu.	Účastníci se aktivně zapojí do programu a vyplní alespoň 80% úkolů zadaných v pracovních listech.	Pozorování
V2	Účastníci považují program za nadprůměrný.	Min. 70% účastníků považuje program za nadprůměrný.	Dotazník
V3	Účastníci považují program za přínosný co se týče získaných vědomostí.	Min. 70% účastníků získá nové vědomosti.	Dotazník
V4	Účastníci považují program za náročný	Max. 15% účastníků považuje program za náročný	Dotazník
V5	Účastníci považují pracovní listy za srozumitelné.	Min. 70% účastníků považuje pracovní listy za srozumitelné.	Dotazník
V6	Účastníci považují pracovní listy za přehledné.	Min. 60% účastníků považuje pracovní listy za srozumitelný.	Dotazník
V7	Účastníci vyjmenují alespoň 2 ilusivní architektonické prvky.	Min. 70% účastníků vyjmenuje alespoň 2 ilusivní architektonické prvky	Dotazník

Tabulka č.2: Indikátory

6.3 Evaluační otázky

Evaluační otázka č.: 1 Účastníci se aktivně zapojili do celého programu.			
Skupina	Počet účastníků	Počet splněných úkolů / počet zadaných úkolů	Procentuální vyjádření
Č.:1	15	15/15	100%
Č.:2	16	15/15	100%

Tabulka č.3: Evaluační otázka č.1

Evaluační otázka č.: 2 Jak žáci hodnotí program? Hodnocení na škále 1(nejlepší)-5 (nejhorší)			
Nadprůměrný (1,2) Průměrný (3)	Procentuální vyjádření	Průměrný výsledek	Počet účastníků

Podprůměrný (4,5)			
Nadprůměrný	80,65%	1,64	31
Průměrný	12,9%		
Podprůměrný	3,22%		

Tabulka č.4: Evaluační otázka č.2

Evaluační otázka č.: 3			
Hodnotí žáci program jako přínosný co se týče získaných informací?			
Hodnocení na škále 1(nejlepší)-5 (nejhorší) , uveďte příklad			
Přínosný (1,2) Průměrný (3) Nepřínosný (4,5)	Procentuální vyjádření	Průměrný výsledek	Počet účastníků
Přínosný	74,2 %	1,83	31
Průměrný	22,5%		
Nepřínosný	0%		
Nejčastější odpovědi			

Tabulka č.5: Evaluační otázka č.3

Evaluační otázka č.: 4			
Účastníci považují program za náročný.			
Hodnocení na škále 1(nejlepší)-5 (nejhorší)			
Náročný (1,2) Průměrný (3) Snadný (4,5)	Procentuální vyjádření	Průměrný výsledek	Počet účastníků
Náročný	35,5%	2,87	31
Průměrný	32,3%		
Snadný	29,03		

Tabulka č.6: Evaluační otázka č.4

Evaluační otázka č.: 5			
Účastníci považují pracovní listy za srozumitelné.			
Hodnocení na škále 1(nejlepší)-5 (nejhorší)			
Srozumitelné (1,2) Průměrné (3) Nesrozumitelné (4,5)	Procentuální vyjádření	Průměrný výsledek	Počet účastníků
Srozumitelné	100%	1,38	31
Průměrné	0%		
Nesrozumitelné	0%		

Tabulka č.7: Evaluační otázka č.5

Evaluační otázka č.: 6			
Účastníci považují pracovní listy za přehledné.			

Hodnocení na škále 1(nejlepší)-5 (nejhorší)			
Přehledné (1,2) Průměrné (3) Nepřehledné (4,5)	Procentuální vyjádření	Průměrný výsledek	Počet účastníků
Přehledné	100%	1,16	31
Průměrné	0%		
Nepřehledné	0%		

Tabulka č.8: Evaluační otázka č.6

Evaluační otázka č.:7 Uveďte alespoň 2 ilusivní architektonické prvky? Účastníci uvedou minimálně 2ilusivní architektonické prvky.		
Počet prvků	Procentuální vyjádření	Počet účastníků
0		
1	3,23%	1
2 a více	96,77	30

Tabulka č.9: Evaluační otázka č.7

6.4 Výsledky evaluace

Výstup V1 -Účastníci se aktivně zapojí do celého programu.

Indikátorem tohoto výstupu bylo zapojení všech účastníků programu a vyplnění alespoň 80% úkolů zadaných v pracovních listech.

Z pozorování vyplynulo, že se do programu aktivně zapojili všichni účastníci. Všichni účastníci programu vyplnili všech 15 úkolů zadaných v pracovním sešitě(viz tabulka č.3). Úspěšnost tedy byla 100%.

Indikátor zde byl stanoven na 80%, z čehož vyplývá, že výstup V1 byl splněn.

Výstup V2 - Účastníci považují program za nadprůměrný.

Tento výstup byl zkoumán evaluační otázkou: Jak žáci hodnotí program? Účastníci program hodnotili na škále 1 (nadprůměrný) až 5 (podprůměrný).

Z tabulky č. 4 vyplývá, že žáci označili program za nadprůměrný. Průměrná známka, kterou program obdržel je 1,64%. Za nadprůměrný označilo program 80,65% účastníků. Indikátor tohoto výstupu byl stanoven na 70%. Výstup V2 byl splněn. V dotazníku byly zaneseny také otázky týkající se nejzajímavější a nejnezajímavější části programu. Mezi nejčastěji zmiňované kladně hodnocené patří skupinové zaměřování zámku, vytváření půdorysu. Část programu spojená s vytvářením půdorysu se ukázala jako velmi kontroverzní. Žáci ji často uváděli také mezi nezajímavé části programu spolu s úvodním

setkáním, které bylo označováno jako ne zcela nezajímavé, ale ostatní části programu byly zajímavější.

Výstup V3 - Účastníci považují program za přínosný co se týče získaných vědomostí.

Jednou z otázek v dotazníku byla, zda účastníci považují program za přínosný co do získaných vědomostí.

Tuto evaluační otázku hodnotili účastníci na škále od 1 (velmi přínosný) do pěti (zcela nepřínosný). 74,2% účastníků považovalo program za přínosný, 22,5% účastníků považovalo program spíše za průměrný co se týče získaných vědomostí (viz. tabulka č. 5). Mezi nejčastěji uváděné nově získané vědomosti byly uváděny informace týkající se zámku Kratochvíle a jeho založení, dále pak informace týkající se kavalírských cest.

Indikátor tohoto výstupu byl stanoven na 70%, což znamená, že předpokládaný výstup byl splněn.

Výstup V4 - Účastníci považují program za náročný.

Cílem tohoto výstupu bylo zjistit náročnost programu z pohledu studentů. Účastníci hodnotili program opět ve škále od 1 do 5.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 35,5% účastníků považuje program za náročný (viz. tabulka č. 6). Výsledek této otázky byl překvapující, předpokladem bylo, že žáci budou program považovat za nenáročný. Na základě pozorování programu se domnívám, že vliv na tento výsledek měl úkol zaměřený na vytvoření půdorysu areálu zámku, který se stal pro velkou část žáků téměř nepřekonatelným.

Jelikož byl indikátor tohoto výstupu stanoven na 15%, nebyl tento výstup splněn.

Výstup V5 - Účastníci považují pracovní listy za srozumitelné.

Cílem této otázky bylo zjistit zda účastníci považují informace obsažené v pracovních listech za srozumitelné.

Z výsledků uvedených v tabulce č. 7 vyplývá, že 100% účastníků považuje informace v pracovních listech za srozumitelné.

Indikátor tohoto výstupu byl stanoven na 70%, což znamená, že předpokládaný výstup byl splněn.

Výstup V6 - Účastníci považují pracovní listy za přehledné. (tabulka č.8)

Indikátor tohoto výstupu byl stanoven na 60%, což znamená, že předpokládaný výstup byl splněn.

Výstup V7 - Účastníci vyjmenují alespoň 2 ilusivní architektonické prvky. (Tabulka č.9)

Indikátor tohoto výstupu byl stanoven na 70%, což znamená, že předpokládaný výstup byl splněn.

6.5 Celkové zhodnocení vyučovacího programu

	Očekávaný výstup	Indikátor	Byl výstup splněn?
V1	Účastníci se aktivně zapojí do celého programu.	Účastníci se aktivně zapojí do programu a vyplní alespoň 80% úkolů zadaných v pracovních listech.	Ano
V2	Účastníci považují program za nadprůměrný.	Min. 70% účastníků považuje program za nadprůměrný.	Ano
V3	Účastníci považují program za přínosný co se týče získaných vědomostí.	Min.70% účastníků získá nové vědomosti.	Ano
V4	Účastníci považují program za náročný	Max. 15% účastníků považuje program za náročný	Ne
V5	Účastníci považují pracovní listy za srozumitelné.	Min. 70% účastníků považuje pracovní listy za srozumitelné.	Ano
V6	Účastníci považují pracovní listy za přehledné.	Min. 60% účastníků považuje pracovní listy za srozumitelný.	Ano
V7	Účastníci vyjmenují alespoň 2 ilusivní architektonické prvky.	Min.70% účastníků vyjmenuje alespoň 2 ilusivní architektonické prvky	Ano

Tabulka č.10: Souhrn výsledků

Z výsledků uvedených ve výše uvedené tabulce (tabulka č.10) můžeme vyčíst, že program byl i přes nenaplnění některých předpokladů uvedených u jednotlivých úkolů poměrně úspěšný. Nebyl splněn pouze výstup V4 „Účastníci považují program za náročný“. Předpokládala jsem, že program budou žáci středních škol vnímat spíše jako lehčí. Na základě mého pozorování se domnívám, že program byl označen za těžší hlavně, kvůli kreslení půdorysu, do kterého se některé skupiny neřešitelně zapletly a trval jim

proto delší dobu. Tato úloha byla nakonec všemi skupinami zdárně překonána. I přes to tento úkol považuji za důležitý.

Myslím, že se mi podařilo vhodně zvolit aktivity a vhodně je rozprostřít do časového harmonogramu programu. Program jako celek považuji za zdařilý, a to i přes drobné neduhy, které jsem popsala v kapitole 5.2.1 Předpokládaný návrh a realizace programu.

Realizace a příprava tohoto programu mě obohatila o cenné zkušenosti a vědomosti, které mi budou v budoucnu jistě užitečné.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo navrhnout, zrealizovat a vyhodnotit vyučovací program na zámku Kratochvíle.

Bakalářská práce je složena ze dvou základních částí - části teoretické a části praktické.

Teoretická část přiblížila problematiku edukačních programů v muzeích a v kulturně historických památkách. Touto problematikou se zabývá muzejní pedagogika, která je zde představena. V práci je také přiblížena edukační činnost Národního památkového ústavu. Vzhledem k zaměření programu nebylo v práci opomenuto stručné představení zámku Kratochvíle a jeho historie. Závěr teoretické části byl věnován v současné době velmi aktuálnímu tématu architektury ve vzdělávání a zprostředkování architektury.

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo, jak jsem uvedla již výše, navrhnout, zrealizovat a vyhodnotit vyučovací program na zámku Kratochvíle. Při navrhování vyučovacího programu byl kladen důraz na podpoření samostatné práce žáků. Realizace programu proběhla celkem dvakrát na konci května 2015. I přes dílčí nenaplnění některých předpokladů považuji navržený program za úspěšný.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

Seznam použité literatury:

BOUDOVÁ, Michaela. *Začlenění výuky architektury do osnov výtvarné výchovy pro 1. stupeň základní školy*. Ústí nad Labem, 2014. Diplomová práce. Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem. Vedoucí práce Kateřina Dytrtová.

. Praha:

LNL.s.r.o., 2012, 307 s. ISBN 80-742-2174-1.

CICHOVÁ, Kateřina, Dagmar GERŠLOVÁ a Markéta SLABOVÁ. *Objevování renesanční zahrady zámku Kratochvíle*. Vyd. 1. Ilustrace Lucie Müllerová. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2008, [20] s.

Didactica. ISBN 978-80-85033-11-3. Dostupné z: [http://www.zamek-](http://www.zamek-kratochvile.eu/didakticky-program-objevovani-renesancni-zahrady-zamku-kratochvile/)

[kratochvile.eu/didakticky-program-objevovani-renesancni-zahrady-zamku-kratochvile/](http://www.zamek-kratochvile.eu/didakticky-program-objevovani-renesancni-zahrady-zamku-kratochvile/)

ERA 21: *Krajiny her*. Brno: ERA, 2013, roč. 13, č. 3. ISSN 1801-089x.

ERA21,2013a. Objevování architektury. *ERA 21*. Brno: ERA, 2013, roč. 13, č. 3.

HAJNÁ, Milena, Petr PAVELEC a Zuzana VAVERKOVÁ. *Zámek Kratochvíle*. Vyd. 1. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011, 115 s. ISBN 978-808-5033-373.

HAVLŮJOVÁ, Hana, Kateřina ROZINKOVÁ a Alena ŠVEHLOVÁ. Vzdělávací potenciál regionálního dědictví: Bečov nad Teplou. In: *Muzeum a škola: sborník příspěvků z konference Muzeum a škola aneb Expedice domů, 16. a 17. března 2011*. Zlín: Muzeum

jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2011, s. 50-59. Acta musealia, 2011/1. ISBN 9788087130209.

HAVLŮJOVÁ, Hana a Martina VESELÁ. Vzdělávací role památkových objektů ve správě Národního památkového ústavu. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní ústav památkové péče, 2013, roč. 73, č. 5, s. 472-480

HEROUT, Jaroslav. *Slabikář návštěvníků památek*. 2. vyd. Praha: Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1980.

HOLLEIN, Hans. Všechno je architektura. *ERA 21: literární příloha*. Brno: ERA, 2009, roč. 9, č. 6, s. 1.

HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. [Brno]: CERM, 1998. 142 s., [12] s. obr. příl. ISBN 80-7204-084-7.

JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010, 298 s. Kultura a edukace, sv. 1. ISBN 978-807-3152-079.

JŮVA, Vladimír. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004, 264 s. ISBN 80-731-5090-5.

_____, Jarmila. _____. Vyd. 1. Praha: Academia, 1986

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Analýza stavební kultury*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2012. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/dbc2426f-072c-4c88-bda1-f43916ffdc41/Analýza_stavebni_kultury.pdf?ext=.pdf

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Politika architektury a stavební kultury České Republiky*. 2014. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Koncepce-Strategie/Politika-architektury-a-stavebni-kultury-Ceske-rep>

NADANSKY, Martina. Zprostředkovávání architektury dětem a mladým lidem. *ERA 21: Krajiny her*. Brno: ERA, 2013, roč. 13, č. 3, s. 41-47.

PAVELEC, Petr. *Hrady a zámky: objevované a opěvované : průvodce výstavou*. 1. vyd. České Budějovice: Národní památkový ústav, 2014. ISBN 978-80-87890-05-9.

PREUSZ, Michal, Klára PACLÍKOVÁ a Martin PTÁK. Zaniklá vodní díla v bývalé rožmberské oboře u Netolic: (předběžná zpráva k začínajícímu historicko-archeologickému výzkumu). *Archeologické prospekce a nedestruktivní archeologie v Jihočeském kraji, kraji Vysočina, Jihomoravském kraji a v Dolním Rakousku : sborník z konference, Jindřichův Hradec 6. 3. - 7. 3. 2013 / Ondřej Chvojka (ed.)*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2013, s. 221-228. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, 9. ISBN 9788087311431.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

SIOSTRZONEK, Jiří. *Animace kultury: (polské inspirace)*. Opava: ITF SU v Opavě, 2008. ISBN 978-80-7248-492-8.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 140 s. Monografie (Univerzita Palackého). ISBN 978-802-4430-034. Dostupné z: http://kvv.upol.cz/?seo_url=kvv-publikace

VAVERKOVÁ, Zuzana. *Sylabus prohlídkové trasy zámku Kratochvíle*. České Budějovice: interní materiál Národního památkového ústavu, 2011.

Internetové zdroje

ANONYM. Simulační hra Máme plán. *Nature systems* [online]. 2010 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://naturesystems.cz/projekt/simulacni-hra-mame-plan>

ICOM 1986. Profesionální etický kodex ICOM pro muzea. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.cz-museums.cz/web/deni_v_oboru/eticky-kodex-muzei.

NPÚ 2014. Národní památkový ústav - charakteristika poslání a činnosti. *Národní památkový ústav* [online]. 2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/>

NPÚ 2014b. Návštěvnost objektů ve správě Národního památkového ústavu v roce 2013. *Národní památkový ústav* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/tiskove-zpravy/news/13424-navstevnost-objektu-ve-sprave-narodniho-pamatkoveho-ustavu-v-roce-2013/>

NPÚ ČB 2015. Didaktické programy. *Národní památkový ústav v Českých Budějovicích* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.npu-cb.eu/pamatky-hrou-i-poucenim/didakticke-programy/>

NPÚ ČB 2015b. Projekt Školní výlety. *Národní památkový ústav v Českých Budějovicích* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.npu-cb.eu/pamatky-hrou-i-poucenim/skolni-vylety/>

NPÚ ČB 2015c. Památky hrou i poučením. *Národní památkový ústav v Českých Budějovicích* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.npu-cb.eu/pamatky-hrou-i-poucenim/>

OTTA. *Vzdělávání aneb Architektura součástí základního vzdělání: Zpráva ze setkání* OTTA [online]. Plzeň, 2014 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z:

https://www.cka.cz/cs/cka/cinnost-komory/otta/architektura-ve-vzdelavani/architektura_ve_vzdelavani_a5_v1_-final.pdf

Památky nás baví: O projektu. NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Památky nás baví* [online]. 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.pamatkynasbavi.cz/o-projektu>

Seznam literatury použité při zpracování pracovních listů:

MARČÍKOVÁ, Eliška. *Vyučovací program zaměřený na zprostředkování kulturně historického dědictví na zámku Kratochvíle pro žáky středních škol*. Liberec, 2015.

Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Vedoucí práce Mgr. Pechová.s. 20 - 23.

HEROUT, Jaroslav. *Slabikář návštěvníků památek*. 2. vyd. Praha: Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1980. s.

Jindřich de Veerle, Veduta města Netolic s letohrádkem Kratochvíle, 1686. [Obraz]

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Bodový scénář programu

Příloha B: Pracovní listy „Kavalířská cesta Kratochvílí“

Příloha C: Pozvánka na vyučovací program „Kavalířská cesta Kratochvílí“

Příloha D: Evaluační dotazník

Příloha E: Obrazová dokumentace

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Indikátory

Tabulka č. 2 Evaluační vzorek

Tabulka č. 3 Evaluační otázka č.1

Tabulka č. 4 Evaluační otázka č.2

Tabulka č. 5 Evaluační otázka č.3

Tabulka č. 6 Evaluační otázka č.4

Tabulka č. 7 Evaluační otázka č.5

Tabulka č. 8 Evaluační otázka č.6

Tabulka č. 9 Evaluační otázka č.7

Tabulka č. 10 Souhrn výsledků

Příloha A: Bodový scénář programu

Bodový scénář programu

Celková předpokládaná časová dotace programu: 2.5 hodiny

Cíle programu:

kognitivní cíle

žáci budou po návštěvě Kratochvíle

- budou znát historii zámku.
- budou se orientovat v základních principech renesanční architektury
- dokáží rozpoznat základní architektonické prvky
- porozumí důvodům a souvislostem spojených se vznikem zámku
- budou motivováni k opakované návštěvě kulturní památky
- porozumí významu kulturního dědictví v jeho lokálních, republikových souvislostech

afektivní cíle

- rozvoj schopnosti práce ve skupině
- rozvoj schopnosti vyjadřovat se před skupinou a formulovat svůj názor
- rozvoj komunikačních dovedností - slovem a písmem
- rozvoj sociálních kompetencí
- rozvoj kompetencí k řešení problémů

Program navazuje na RVP v těchto vzdělávacích oblastech:

- pro gymnázia ve vzdělávacích oblastech občansko-společensko-vědní základ, Umění a kultura
- pro obor stavebnictví estetické vzdělání, Společenskovědní vzdělání
- pro obor grafický design Společenskovědní vzdělání, Umělecko-historická a výtvarná příprava

Pomůcky pro žáky:

Pracovní sešit, psací a kreslicí pomůcky, podložka

Pomůcky připravené lektorem:

20m lano, barvy, připravené kartony

Metody:

výklad, automatický text, skupinová práce,

Výstup:

Vyplněný pracovní sešit - vytvořený slovníček prvků, společná ilusivní malba

Způsob hodnocení: závěrečné kolektivní hodnocení

Předpokládané činnosti: samostatná skupinová práce, tvorba půdorysu, tvorba ilusivního průhledu

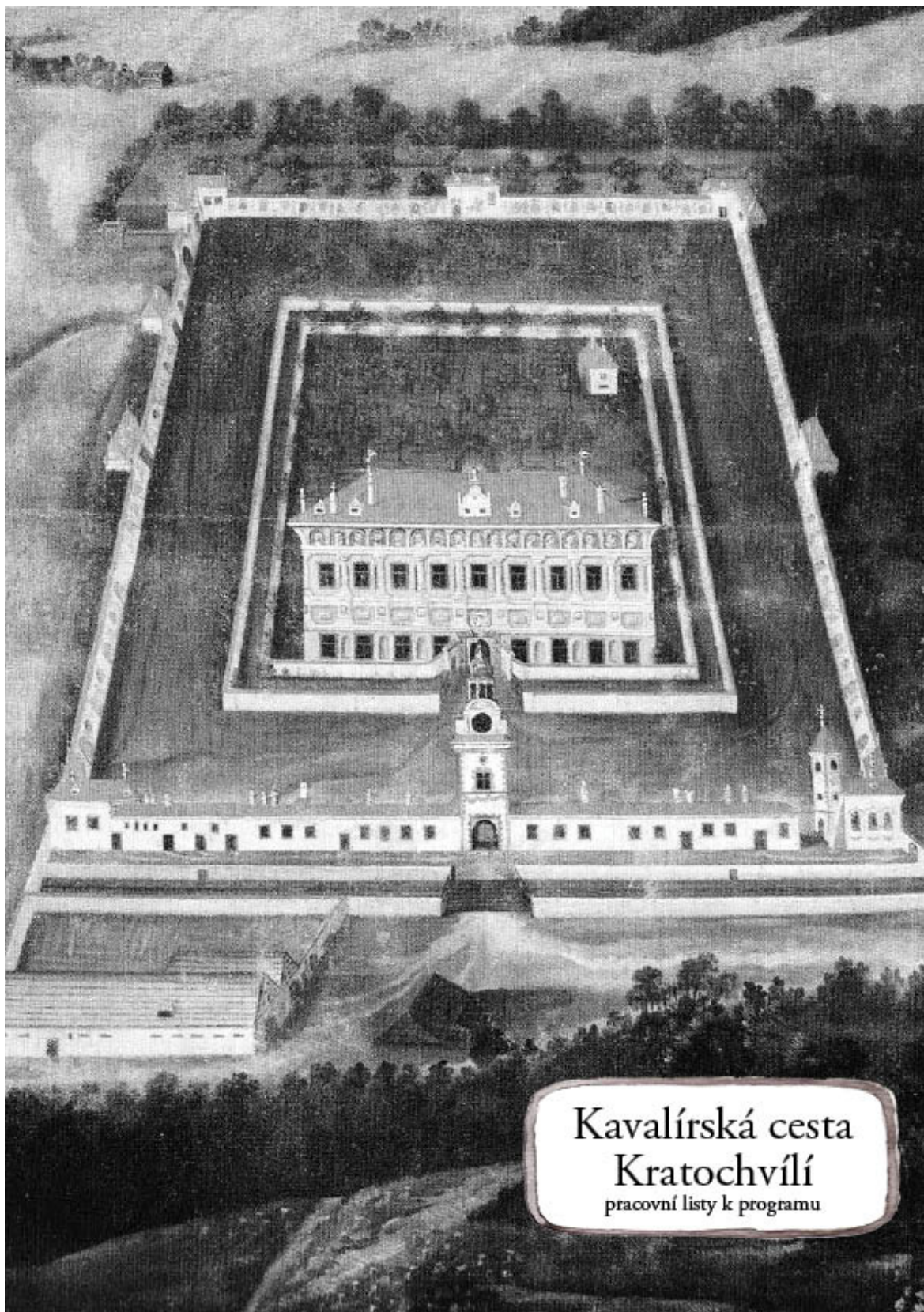
Cílová skupina: žáci středních škol

Název aktivity/ místo děje	Název a popis dílčích aktivit	Metody	Časová dotace
Úvodní setkání / Před branou do areálu zámku			15 min.
	Úvod		
	Význam slova kratochvíle	Automatický text	
	O Renesanci -cílem aktivity je prozkoumat základní znalosti žáků týkající se renesance - pojem kratochvíle ve době renesance - jaké důvody vedly ke vzniku zámku		
	Rozdělení do skupin	Los	
Pomůcky:	Psací potřeby, pracovní listy		
Zámek a jeho poměry/ Vnitřní areál zámku, zahrada			40 min.
	1, Plán zámku -žáci vypracují hrubý půdorys zámku 2, Pomocí Vámi zhotoveného půdorysu popište základní kompozici zámku 3, Popíšu umístění hlavní budovy zámku 4, Poměr šířky vodního příkopu k víle	Samostatná skupinová práce žáků	

Pomůcky:	20m.lano,psací potřeby,pr. listy		
Ilusivní malba/ Vnitřní areál zámku, zahrada, ostrov s vilou			20 min.
	-žáci ve skupině charakterizují ilusivní malbu - Jak by se Vámi nalezený příklad projevil v půdoryse, pokud by nebyl jen ilusivní - žáci si vytvoří vlastní slovníček architektonických prvků	Samostatná skupinová práce žáků	
Pomůcky:	Psací potřeby,pracovní listy		
Druhé společné setkání/ Vnitřní areál zámku, před mostem u vily			15 min.
	- vyhodnocení pracovních listů - konstrukce zámku - jak vypadalo prostředí, kde zámek stojí před jeho výstavbou? - vyhodnocení praktické části programu	Skupinové zhodnocení	
Pomůcky:	Vyplněné pracovní listy		
Tvořivá část programu			60 min
Pomůcky:	Připravené formáty kartonu, barvy, štětce, sklenice na vodu, papír na skici		

Žáci se budou převážnou část programu pohybovat po areálu sami ve skupinkách, proto nebudou přestávky zahrnuty do časového harmonogramu. Vytvoření přestávek bude v kompetenci jednotlivých skupinek. Areál zámku je vybaven potřebným hygienickým zázemím. V areálu zámku se nachází cukrárna, kde je možné si případně dokoupit chybějící malé občerstvení.

Příloha B: Pracovní listy Kavalířská cesta Kratochvílí

Detail veduty města Netolic s letohrádkem
Kratochvíle. Roku 1686 namaloval Jindřich de Veerle.

Kavalírské cesty

Kavalírské cesty byly cesty, při kterých mladí šlechtici navštívili během několika měsíců či let několik cizích zemí.

Cílem těchto cest bylo doplnění vzdělání nutného k výkonu funkce a k další kariéře u dvora, jako bylo studium dvorské etikety, cizích jazyků, způsobů života, architektury a přírody cizích krajů. Úkolem mladých šlechticů bylo poznatky získané při cestách využít v českém prostředí.

Za první kavalírskou cestu na našem území bývá někdy označována cesta Viléma z Rožmberka.

V českých zemích byly tyto cesty oblíbené od druhé poloviny 16. století do poloviny 18. století.

I, Kratochvíle - během 3 minut napiš v 5 větách, formou automatického textu, co pro tebe znamená slovo Kratochvíle.

A, Jaké kratochvíle měli lidé v renesanci?

Příběh Kratochvíle ⁽¹⁾

Nedaleko od místa, kde stojí dnešní zámek, stával původně hospodářský dvůr nazývaný Leptáč (první zmínky pocházejí z roku 1401), který v roce 1569 věnoval Vilém z Rožmberka regentu rožmberského dominia a známému budovateli jihočeských rybníků Jakubovi Krčínovi z Jelčan.

Krčín na místě hospodářských budovy vystavěl nový objekt vymalovaný nástěnnými malbami s loveckou tematikou.

Kolem nově vzniklé tvrze Leptáč nechal zříditi oboru pro chov vysoké zvěře.

Vilémovi z Rožmberka se výsledky Krčínovy stavební činnosti zalíbily natolik, že v roce 1579 vyměnil Leptáč za panství Sedlčany ve Středočeském kraji. Tento okamžik se stal počátkem historie nám již známého zámku Kratochvíle.

Vilém videl v Kratochvíli „hnízdečko lásky“ pro něj a jeho mladou manželku Annu Marii Rožmberskou, se kterou toužebně očekával potomka. Potomka se nedočkal on ani jeho brat Petr Vok, Rožmberkové tak vymřeli po meči.

Roku 1583 pověřil Vilém italského architekta Baldassara Maggiho z Arogna, aby vystavil nedaleko Leptáče nový lovecký zámek, po vzoru italských vil, se kterými se setkal během svých kavalírských cest evropskou.

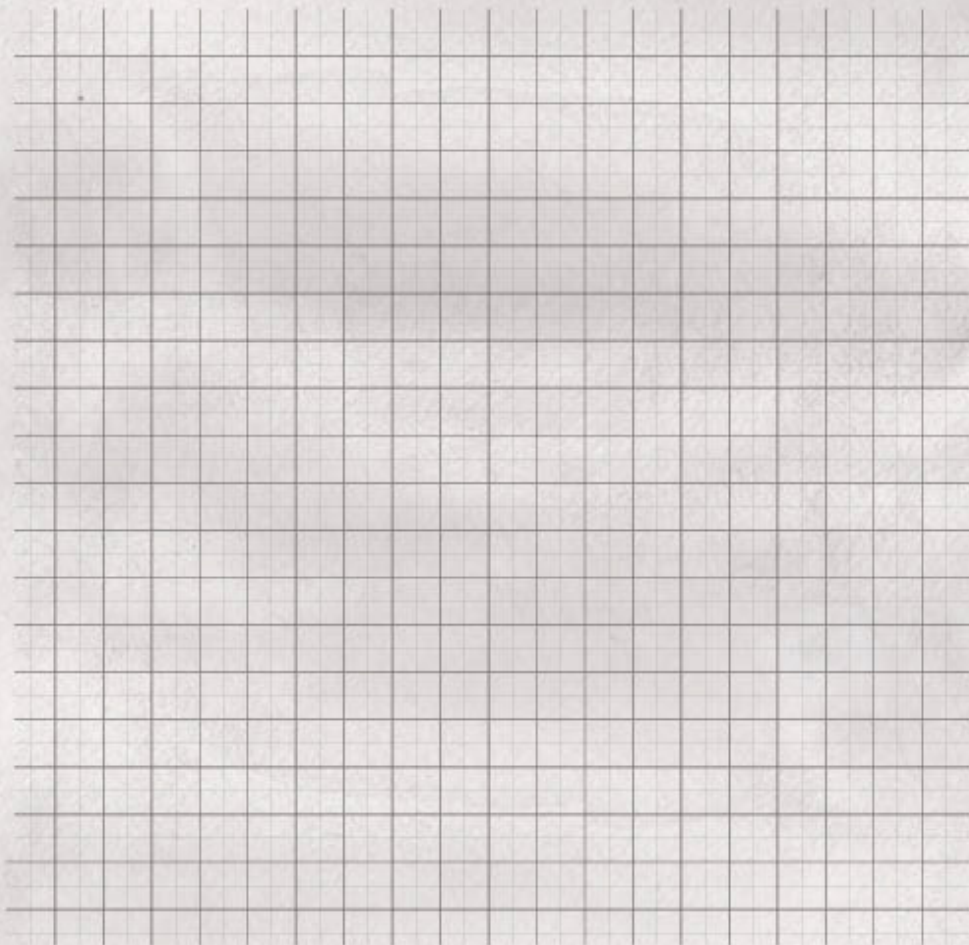
Baldassare Maggi spolupracoval s Rožmberky na renesančních přestavbách zámků v Českém Krumlově, Bechyni, Jindřichově Hradci a Telči.

Baldassare Maggi navrhl podobu zámku Kratochvíle již v 16. století. Podoba zámku se od té doby téměř nezměnila.

1, Společně ve skupině změřte areál vnitřního zámku a zakreslete jeho půdorys (pohled zhora). Předtím než vše pečlivě změříte zkus odhadnout jaké rozměry zahrada má? Údaje zapište do tabulky.

Délku zahrady odhaduji na: _____ m
Šířku zahrady odhaduji na: _____ m

Průměrná délka kroku je 630 mm.

	Šířka	Délka	
Zahrada			
Zámek			Šířka koryta
Vodní příkop			

A, Určete základní kompoziční osy areálu a zakreslete je do vašeho plánu.

B, Pomocí vámi zhotoveného plánu popište stručně základní kompozici zámku.

Zaměřte se na poměry významných částí a jejich vztah k celku. Na prvky, které se pravidelně / rytmicky opakují.

Zkuste použít slova: rytmus, symetrie, proporce, poměr, osa

C, Popište umístění vily v rámci celkové kompozice areálu zámku.

D, Najdete vztah mezi proporcemi vodního příkopu, vily a celkové šířky areálu?

E, Jakou funkci má vodní příkop?

a, Okrasnou ?

b, Statickou/ konstrukční ?

c, Obranou ?

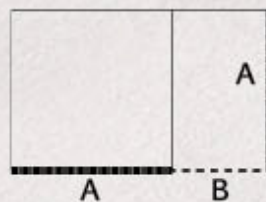
F, Projevuje se v areálu zámku zlatý řez?

Popiště případně způsob jakým se projevuje.

Zlatý řez

Zlatý řez je v umění a architektuře pokládán za ideální proporcí. Můžeme jej nalézt téměř všude - v přírodě - květinách, šnečích ulitách, apod.

Zlatý řez vzniká rozdělením úsečky na dvě části, kdy je poměr její celé délky k její delší části stejný jako poměr delší části ku kratší.

Půdorysnou a výtvarnou náročnost fasád vily nahradily ilusivní malby vytvářející dojem předstupující roviny. Tyto fiktivní prvky vnáší do fasády dynamiku.

2 A, Dejte hlavy dohromady a vysvětlete co je ilusivní malba. Jak se pozná ? Proč byla / je používána?

B, Vyskytuje se i v současné architektuře? popřípadě uveďte příklad.

C, Nakresli příklad ilusivní malby v pohledu (tak jak jej vidíš ze předu). **(A)**

D, Jak by se vámi zvolený příklad ilusivní malby projevoval v půdoryse? **(B)**
(V pohledu z vrchu.)

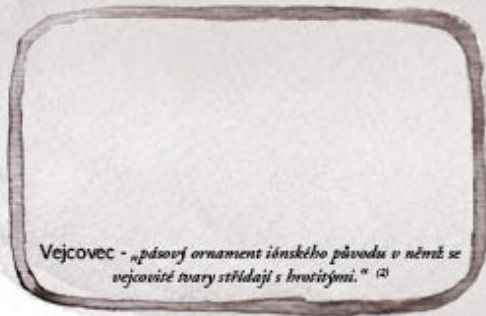
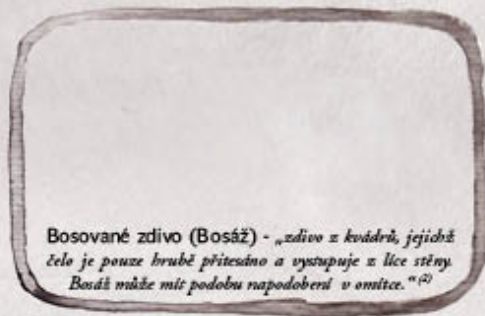
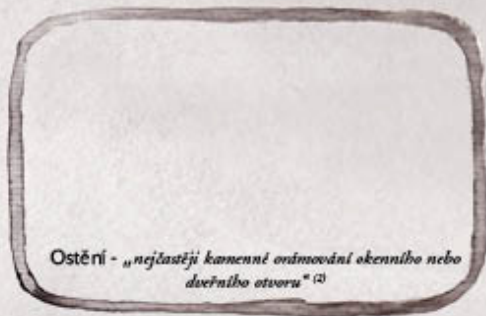
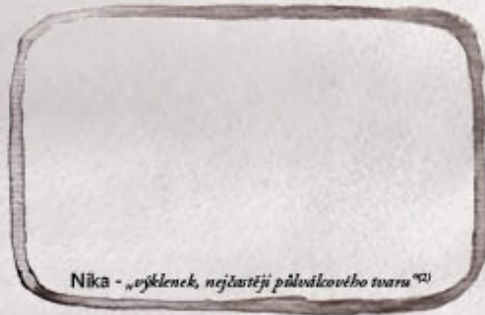
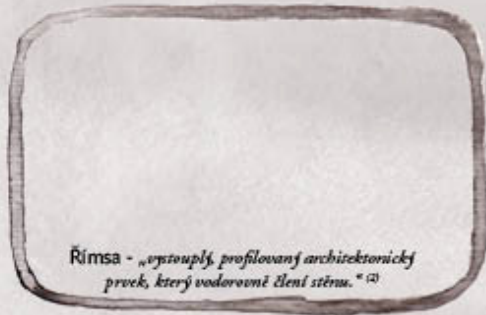
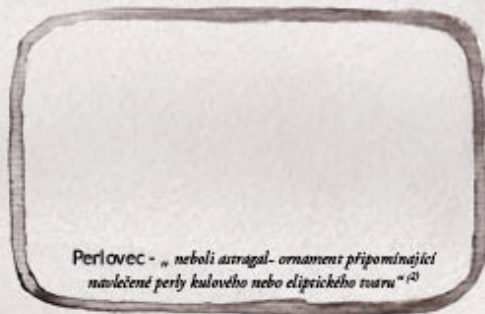
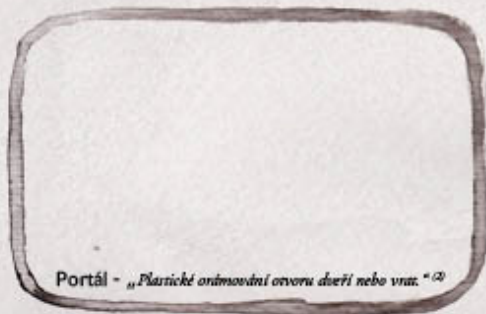
A, Ilusivní malba pohled

B, Ilusivní malba půdorys

E, Vzorník (iluzivních) architektonických prvků

Najdi na fasádě vily vybrané iluzivní prvky a zakresli je do rámečků.

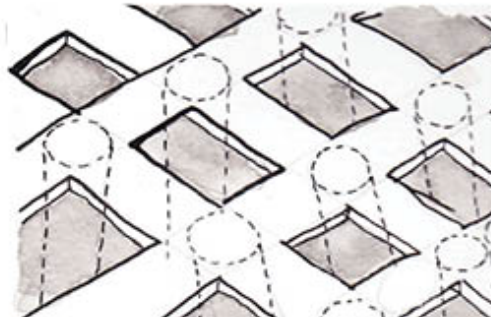

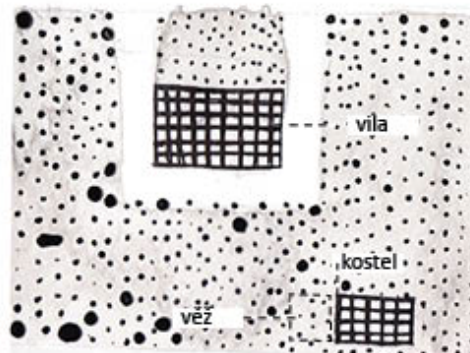
Zámek Kratochvíle stojí v bažinaté krajině, proto bylo nutné před započatím stavby zpevnit podloží let. Zatloukání dubových a olšových pilot trvalo dva roky.

Rožmberský kronikář Břežan píše „... toho měsíce při 15 dni Jan Netolický z Turova, auředník tébož panství, v oboře u Netolic k novému štoku dal grunt postaviti a kolím dubovým a olšovým nabíjeti. Mistr Meril tesal k tomu potřebován, kterýž také krovy na věže Krumlovskou i Bechytiskú ozdobně postavil. Štok nebo krov tohoto nového stavení u voboře počítal se 21 sáhů délka, než šířka 12 sáhů. Mistr Balcar byl baumnistrem.“

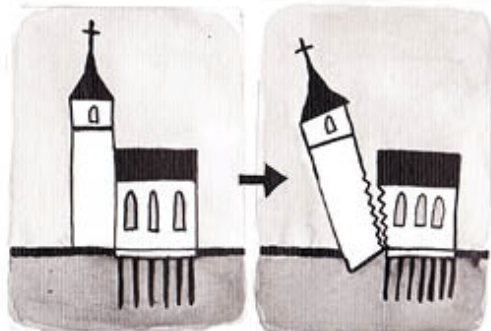

Piloty byly spřaženy dřevěným roštěm. Na roštu byla vystavěna patrová vila je jednoduchého půdorysu.

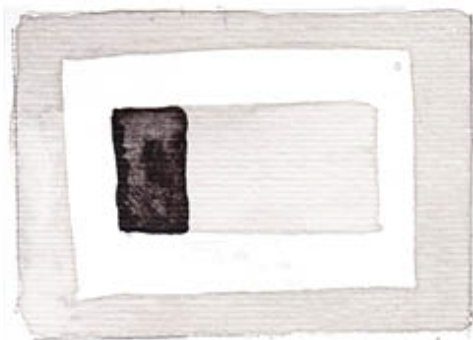

Vyztužena byla jen půda pod hmotou samotné vily a v jihovýchodním rohu pod budovou kostela Narození Panny Marie.

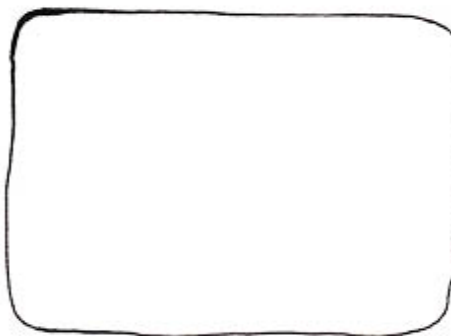
Kostel byl po italském vzoru postaven bez věže, neboť její funkci v Itálii vykonávala samostatně stojící kampanila. V Českém prostředí nebylo toto řešení kostela bez věže přijato, a tak byla věž ke kostelu přistavěna dodatečně. Tím došlo k narušení symetrické kompozice zámku.

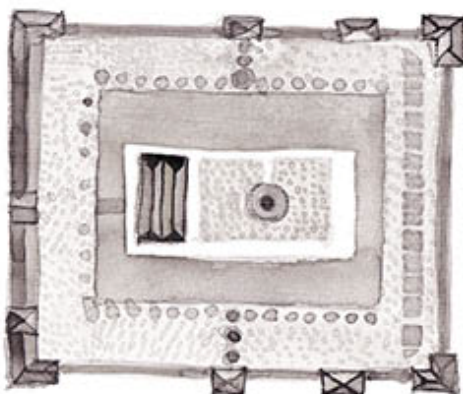
Přistavená věž již nebyla postavena na půdě zpevněné dubovým roštěm. Toto založení stále způsobuje statické problémy. Věž se propadá do nestabilního vlhkého terénu. Strhává s sebou i přilehlou zeď kostela. V současné době je věž stabilizována.

Vodní příkop má povahu nejen okrasnou, ale i praktickou, protože pomáhá regulovat hladinu spodní vody. Voda zamezuje přístupu vzduchu k dřevěným konstrukcím, které tak vydržely do dnešních dnů. Vodní příkop je hluboký zhruba půl metru. Napájen je původními dřevěnými renesančními trubkami. Přítok vody do vodního příkopu zajišťuje stoka Krčinka, přivádějící na Kratochvíli vodu z potoka Melhutka u obce Hrbov přes rybníky Dolní Nadýmač a Čichtický. Odtok je veden do nedalekých rybníků.

Ve vodním příkopu byly osazeny různé vodní stroje, poháněné jak vodou tak větrem, vyluzující zvukové efekty, vytvářející kinetické obrazce z předemných vodních paprsků. Podoba těchto strojů se nedochovala a jedinou dochovanou zmínkou o těchto kratochvílích je zpráva rožmberského kronikáře Václava Břežana: „toho roku na Kratochvíli v oboře netolické divní vodní stroje a obrazové, skrze něž voda tekla, postaveni.“

Rozlehlá zahrada kolem vily nebyla jen okrasná, ale i zásobovací a bylinná. Pěstovaly se v ní melouny, cibule, mrkev, pohanka, aromatické a léčivé byliny a další. V sedmáctém století byly na zahradě pěstovány také různé druhy ovoce jako například pomeranče a fíky. Dlouhé boční partie zahrady byly určeny k dvorním slavnostem či turnajům.

Základní provozní zázemí jako jsou kuchyň, spižirna nebo místnosti pro služebnictvo Maggi umístil do budov vetknutých do jižní obvodové zdi. Hospodářské zázemí zámku zajišťoval nedaleký Petrův Dvůr.

O zámku Kratochvíli vyšla i zajímavá literatura, z které bylo čerpáno i v těchto pracovních listech.

HAJNÁ, Milena, Petr PAVELEC a Zuzana VAVERKOVÁ. Zámek Kratochvíle. Vyd. 1. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011, 115 s. ISBN 978-808-5033-373.

BŮŽEK, Václav a Ondřej JAKUBEC. Kratochvíle posledních Rožmberků. Vydání první. Praha: LNL s.r.o., 2012, 307 pages. ISBN 80-742-2174-1.

Pracovní listy jsou součástí bakalářské práce MARČŮKOVÁ, Eliška. Vyučovací program zaměřený na zprostředkování kulturně historického dědictví na zámku Kratochvíle pro žáky středních škol. Liberec, 2015. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Vedoucí práce Mgr. Pechová.

Použitá literatura

¹⁾ Text Příběh Kratochvíle byl vytvořen na základě textu zpracovaného v bakalářské práci.

MARČŮKOVÁ, Eliška. Vyučovací program zaměřený na zprostředkování kulturně historického dědictví na zámku Kratochvíle pro žáky středních škol. Liberec, 2015. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Vedoucí práce Mgr. Pechová. (s. 20-23)

²⁾ HEROUT, Jaroslav. Stabikář národních památek. 2. Praha: Státní ústřední památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1980.

Příloha D: Pozvánka na vyučovací program

*Kavalířská cesta
Kratochvíle*

Zážitkový program pro žáky středních škol o renesanční architektuře a Kratochvíli

Účastníci programu se seznámí s principy renesanční architektury. Budou zkoumat kompozici zámku a architektonické detaily. Dozví se o stavebních konstrukcích zámku. Na závěr programu proběhne tvůrčí dílna.

Kde: Zámek Kratochvíle
Kdy: 29.5. 2015 a 30.5.2015

Program je součástí bakalářské práce na PF TU v Liberci

Kontakt:
Eliška Marčíková, ma.eliska@gmail.com
tel.: 774652048

Příloha E: Evaluační dotazník

**Kavalířská cesta
Kratochvílí
dotazník**

Věk: 16
dívka x chlapec
(zakroužkuj)

1, Jak by si celkově ohodnotil/a dnešní program?

1-2-3-4-5
Oznámkuj jako ve škole

2, Jaká část programu ti přišla nejvíce zajímavá? proč?

měření, mělo v sobě etnografickou akci s poznáním.

3, Jaká část programu ti přišla nejméně zajímavá? proč?

žádná

4, Jak by si ohodnotil/a celkovou náročnost programu

(náročný) 1-2-3-4-5 (nenáročný)
Oznámkuj jako ve škole

5, Jak by si ohodnotil/a dnešní program z hlediska informací získaných jeho absolvováním?

(přínosný) 1-2-3-4-5 (nepřínosný)
Oznámkuj jako ve škole

Pokud jej hodnotíš kladně uveď příklad:

celkově byl program zajímavý a plný informací

6, Uveď alespoň 2 iluzivní architektonické prvky?

např. historie zámků - renesanční rozvoj v Čechách

PERLOVEC

NICKA

7, Jsou informace v pracovních listech srozumitelné?

(srozumitelné) 1-2-3-4-5 (nesrozumitelné)
Oznámkuj jako ve škole

8, Jsou pracovní listy přehledné?

(přehledný) 1-2-3-4-5 (nepřehledný)
Oznámkuj jako ve škole

Děkuji ti za vyplnění dotazníku:)

Příloha F: Obrazová dokumentace

Úvodní setkání

Zaměřování areálu

Zaměřování areálu

Ilusivní malba

Kontrola naměřených dat

Ilusivní malba

Zaměřování areálu

Vytváření půdorysu

Plnění úkolů spojených s půdorysem

Průhled do budoucnosti